



# **Zazielenienie**

**Rolniku!**

**Sprawdź, co to dla Ciebie oznacza**



## Ważne daty w roku 2016

### Styczeń

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    |    | 1  | 2  | 3  |
| 4  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | 10 |
| 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 |
| 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 |
| 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 |

**Rozpoczęcie realizacji norm i wymogów wzajemnej zgodności.**

**ARiMR rozpoczyna przyjmowanie wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich na rok 2016. Wniosek można złożyć także za pośrednictwem aplikacji e-Wniosek.**

### Kwiecień

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    |    | 1  | 2  | 3  |
| 4  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | 10 |
| 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 |
| 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 |
| 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 |    |

**Posiadanie gospodarstwa.**

**Końcowy termin składania wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich i załączników do wniosku (bez stosowania zmniejszeń płatności (kar administracyjnych)).**

### Luty

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
| 1  | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  |
| 8  | 9  | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 |
| 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 |
| 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 |
| 29 |    |    |    |    |    |    |

### Marzec

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    | 1  | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  |
| 7  | 8  | 9  | 10 | 11 | 12 | 13 |
| 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 |
| 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 |
| 28 | 29 | 30 | 31 |    |    |    |

### Maj

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    |    |    |    | 1  |
| 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| 9  | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
| 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 |
| 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 |
| 30 | 31 |    |    |    |    |    |

### Czerwiec

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    | 1  | 2  | 3  | 4  | 5  |
| 6  | 7  | 8  | 9  | 10 | 11 | 12 |
| 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 |
| 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 |
| 27 | 28 | 29 | 30 |    |    |    |

30 czerwca br. upływa termin złożenia wniosków o przyznanie płatności w przypadku przekazania gospodarstwa.

Od roku 2015 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako agencja płatnicza, realizuje zreformowany system wsparcia bezpośredniego. Od tego też roku zostały też wprowadzone nowe zasady przyznawania płatności.

Niniejsza broszura wyjaśnia, jakie są zasady zazielenienia i co mogą one oznaczać dla Ciebie.

W roku 2016 wszyscy rolnicy ubiegający się o jednolitą płatność obszarową otrzymają płatność z tytułu realizacji praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, czyli tzw. płatność za zazielenienie. Praktyki zazielenienia nie są bezwzględnie obowiązkowe dla wszystkich rolników. Oznacza to, że nie wszystkie gospodarstwa będą musiały realizować praktyki zazielenienia, na które składają się: dywersyfikacja upraw, utrzymywanie trwałych użytków zielonych (w tym cennych przyrodniczo) i utrzymywanie obszarów proekologicznych.

Planowana stawka płatności dla zazielenienia wynosić będzie ok. 72,2 euro/ha.

Jeżeli masz zamiar ubiegać się o jednolitą płatność obszarową, ważne jest, abyś wiedział o zasadach zazielenienia. Niektórzy z Was już dziś spełniają wszystkie stawiane wymagania w zakresie zazielenienia, niektórzy powinni dostosować swoje działania w gospodarstwie do obowiązujących wymogów.



W ustaleniu realizacji praktyk zazielenienia pomocny będzie kalkulator w zakresie płatności za zazielenienie, który dostępny jest na stronie internetowej ARiMR ([www.arimr.gov.pl](http://www.arimr.gov.pl)).

## Zasady zazielenienia

### Pamiętaj

Aby otrzymać płatność za zazielenienie konieczne jest przestrzeganie trzech obowiązkowych praktyk zazielenienia.

Do praktyk zazielenienia należą:

#### ■ Dywersyfikacja upraw

Jeżeli nie kwalifikujesz się do wyłączenia z tego obowiązku, a posiadasz w swoim gospodarstwie:

- ✓ co najmniej 10 ha gruntów ornych, będziesz musiał prowadzić minimum 2 różne uprawy, a powierzchnia uprawy głównej nie może przekraczać 75% gruntów ornych,
- ✓ powyżej 30 ha gruntów ornych będziesz musiał prowadzić co najmniej 3 różne uprawy, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych.

#### ■ Obszary proekologiczne

Jeżeli nie kwalifikujesz się do wyłączenia z tego obowiązku, a posiadasz w swoim gospodarstwie więcej niż 15 ha gruntów ornych, będziesz zobowiązany do przeznaczenia co najmniej 5% gruntów ornych w gospodarstwie na obszary proekologiczne.

#### ■ Trwałe użytki zielone

Jeżeli posiadasz wyznaczone trwałe użytki zielone, położone na obszarach Natura 2000, obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, w tym zaorywania, gdyż są to trwałe użytki zielone cenne przyrodniczo.

Jeśli posiadasz trwałe użytki zielone, które nie są cenne przyrodniczo, wówczas obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, w tym zaorywania, ale tylko wtedy, gdy stosunek trwałych użytków zielonych do wszystkich użytków rolnych w danym roku dla całego kraju zmniejszy się o więcej niż 5% w odniesieniu do wskaźnika referencyjnego, ustalonego w roku 2015.

Rolnicy gospodarujący na obszarach Natura 2000 lub na gruntach objętych tzw. ramową dyrektywą wodną będą otrzymywać płatność za zazielenienie, pod warunkiem realizacji praktyk zazielenienia zgodnie z celami dyrektywy ptasiej, siedliskowej oraz ramowej dyrektywy wodnej. W przypadku gospodarstw ekologicznych, otrzymanie płatności za zazielenienie nie będzie wiązało się z koniecznością dokonania jakichkolwiek zmian w sposobie gospodarowania, o ile na wszystkich gruntach

produkcja prowadzona jest zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, co potwierdza jednostka certyfikująca. Jeżeli tylko na części gruntów prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi, rolnik zobowiązany jest do realizacji praktyk zazielenienia, z tym, że realizacja praktyk w zakresie dywersyfikacji upraw i obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych zależy od powierzchni gruntów ornych nie objętych produkcją metodami ekologicznymi.



To, co będziesz musiał zrobić, aby spełnić warunki zazielenienia, zależy od posiadanej przez Ciebie powierzchni użytków rolnych i od tego, co na nich uprawiasz. Przejdź przez dalsze etapy, aby dowiedzieć się więcej.



**Do jednolitej płatności obszarowej kwalifikują się:** grunty orne, trwałe użytki zielone, uprawy trwałe, zagajniki o krótkiej rotacji oraz obszary zalesione po roku 2008 w ramach schematu pomocowego „Zalesianie gruntów rolnych” realizowanego w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) oraz w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” (PROW 2014-2020), które w roku 2008 uprawnione były do przyznania płatności bezpośrednich.

- **grunty orne** - oznaczają grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane, w tym obszary odłogowane, bez względu na to, czy grunty te znajdują się pod uprawą szklarniową lub pod stałym bądź ruchomym przykryciem.
- **trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe** - oznaczają grunty wykorzystywane do uprawy traw lub innych pastewnych roślin zielnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych), które nie były objęte płodozmianem danego gospodarstwa rolnego przez okres pięciu lat lub dłużej; mogą one obejmować inne gatunki, takie jak krzewy lub drzewa, które mogą nadawać się do wypasu, pod warunkiem że zachowano przewagę traw i innych pastewnych roślin zielnych.  
Przewaga traw i innych roślin zielnych oznacza, że rośliny te pokrywają ponad 50% obszaru kwalifikującego się obszaru działki rolnej.
- **uprawy trwałe** - oznaczają uprawy niepodlegające płodozmianowi, inne niż trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe. Uprawy te zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i zalicza się do nich rośliny zdrewniałe dające powtarzające się zbiory w postaci owoców oraz uprawy wieloletnie roślin niezdrewniałych, zajmujących grunt przez pięć lat lub dłużej i dających powtarzające się zbiory w postaci samej rośliny. Do upraw trwałych zalicza się zagajniki o krótkiej rotacji i szkółki.
  - ✓ szkółki - rośliny uprawiane na otwartym powietrzu w celu późniejszego ich przesadzenia. Zaliczamy do nich: szkółki winorośli i podkładek, szkółki drzew i krzewów owocowych, szkółki roślin ozdobnych, komercyjne szkółki drzew leśnych z wyłączeniem rosnących w lesie szkółek przeznaczonych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego, szkółki drzew i krzewów do sadzenia w ogrodach, parkach, na poboczach dróg i na wałach (na przykład sadzonki żywopłotu, róże i inne krzewy ozdobne, ozdobne drzewa i krzewy iglaste), w tym we wszystkich przypadkach ich kłącza, rozłogi i młode sadzonki. Do upraw trwałych zalicza się także plantacje drzewek bożonarodzeniowych;
  - ✓ zagajniki o krótkiej rotacji – powierzchnie, na których prowadzona jest uprawa gatunków z rodzaju wierzba (*Salix* sp.), z rodzaju brzoza (*Betula* sp.) oraz z rodzaju topola (*Populus* sp.).

Do jednolitej płatności obszarowej nie kwalifikują się obszary wykorzystywane do prowadzenia działalności pozarolniczej, tj. lotniska, boiska sportowe, pola golfowe.



Przy wykorzystaniu powyższych informacji określ, ile jest gruntów ornych w Twoim gospodarstwie.



Przy ustaleniu powierzchni gruntów ornych, na których należy realizować praktyki zazielenienia uwzględnia się również grunty orne, które nie są zgłaszane do płatności.

Ustalając powierzchnię gruntów ornych należy od powierzchni wszystkich użytków rolnych odjąć powierzchnie zajmowane przez:

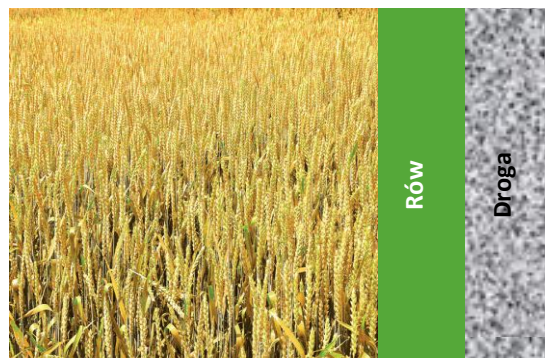
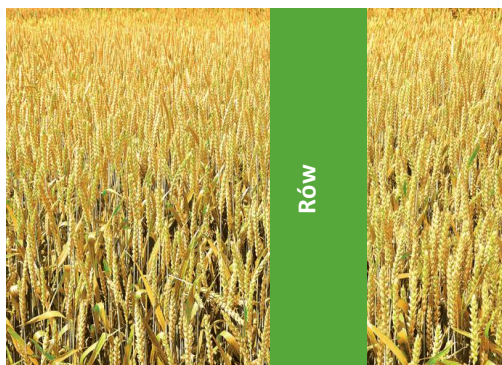
- trwałe użytki zielone,



- plantacje trwałe (zajmują grunty przez okres 5 lat lub dłużej), w tym: zagajniki o krótkiej rotacji i plantacje drzewek bożonarodzeniowych,
- zalesienia dokonane po roku 2008 w ramach schematu pomocowego „Zalesianie gruntów rolnych” realizowanego w ramach PROW 2007-2013 oraz w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” (PROW 2014-2020).

### Pamiętaj

Do powierzchni gruntów ornych należy dodać powierzchnie zajmowane przez elementy krajobrazu, kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej i położone w obrębie gruntów ornych. Zalicza się do nich elementy podlegające zachowaniu w ramach dobrej kultury rolnej, tj. rowy do 2 m szerokości, drzewa będące pomnikami przyrody, oczka wodne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m<sup>2</sup> oraz elementy krajobrazu kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej, tj. powierzchnie zajęte przez nieutwardzone drogi dojazdowe, pasy zadrzewień, żywopłoty, ściany tarasów, jeżeli ich całkowita szerokość nie przekracza 2 m. Do powierzchni gruntów ornych należy doliczyć także powierzchnie obiektów znajdujących się w obrębie tych gruntów, o ile ich łączna powierzchnia na działce nie przekracza 100 m<sup>2</sup>, np. stogi siana.



Do powierzchni uprawy pszenicy w obu przypadkach należy dodać powierzchnię zajmowaną przez rów, jeżeli jego szerokość nie przekracza 2 m.

### Pamiętaj

Od ustalonej powyżej powierzchni gruntów ornych odejmij te, na których prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym.



**Stosowanie wymogów w zakresie zazielenienia nie jest obowiązkowe dla rolników, którzy:**

- prowadzą działalność rolniczą na powierzchni gruntów ornych mniejszej niż 10 ha i nie posiadają trwałych użytków zielonych lub
- włączeni zostali do systemu dla małych gospodarstw, lub
- prowadzą w całym gospodarstwie produkcję metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym.

### Pamiętaj

Z realizacji praktyk zazielenienia możliwe jest także wyłączenie rolników, którzy na części gruntów ornych w gospodarstwie prowadzą produkcję ekologiczną pod warunkiem, że pozostała powierzchnia gruntów ornych zajmuje powierzchnię poniżej 10 ha i nie posiadają w swoim gospodarstwie trwałych użytków zielonych.

Jeżeli na podstawie powyższych warunków nie jesteś zwolniony z wymogów zazielenienia, porównaj ustaloną przez Ciebie powierzchnię gruntów ornych z powierzchnią w poniższej tabeli, aby dowiedzieć się, do realizacji których praktyk zazielenienia jesteś zobowiązany.

| Jeżeli powierzchnia Twoich gruntów ornych w danym roku wyniesie: | Czy musisz stosować dywersyfikację upraw?      | Czy musisz posiadać obszary proekologiczne?    |
|--|--|--|
| mniej niż 10 ha  | Nie  | Nie  |
| od 10 ha do 15 ha  | Prawdopodobnie TAK<br>Sprawdź w dalszej części | Nie  |
| więcej niż 15 ha   | Prawdopodobnie TAK<br>Sprawdź w dalszej części | Prawdopodobnie TAK<br>Sprawdź w dalszej części |

## Pamiętaj

Od ustalonej powyżej powierzchni gruntów ornych odejmij te, na których prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, gdyż:

- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 8 ha, wówczas jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji i obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych,
- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 6 ha, wówczas nie jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji, a jedynie nie masz obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych,
- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 1 ha, wówczas nie jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji i masz obowiązek utrzymywania obszarów proekologicznych.

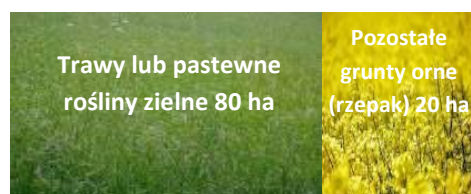


Jeżeli z powyższej tabeli wynika, że prawdopodobnie powinieneś realizować praktykę dywersyfikacji upraw, sprawdź czy Twoje gospodarstwo nie podlega dodatkowym wyłączeniom ze stosowania tej praktyki.

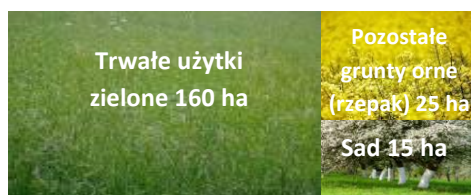
### Dodatkowe wyłączenia z obowiązku dywersyfikacji upraw

W przypadku, gdy Twoje grunty orne zajmują powierzchnię 10 ha lub więcej, wciąż możesz być zwolniony z konieczności realizacji praktyki dywersyfikacji upraw, jeżeli Twoje gospodarstwo spełnia przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- więcej niż 75% gruntów ornych to:
  - ✓ trawy lub inne pastewne rośliny zielne
  - ✓ grunt ugorowany lub
  - ✓ połączenie powyższych,a pozostałe grunty orne nie przekraczają powierzchni 30 ha



- więcej niż 75% gruntów rolnych to:
  - ✓ trwałe użytki zielone
  - ✓ trawy lub inne pastewne rośliny zielne lub
  - ✓ połączenie powyższych,a pozostałe grunty orne nie przekraczają powierzchni 30 ha



- powyżej 50% powierzchni zadeklarowanych gruntów ornych w danym roku nie było przez Ciebie deklarowanych w roku poprzednim, a na wszystkich gruntach ornych w danym roku uprawiane są inne uprawy w porównaniu do upraw w poprzednim roku kalendarzowym.



Powierzchnia rowu nr 1 (do 2 m szerokości) powinna być wliczona do działki z uprawą traw lub pastewnych roślin zielnych. Powierzchnia rowu nr 2 (o szerokości do 2 m) po połowie powinna być wliczona do obu działek rolnych.

Możliwa jest realizacja dywersyfikacji upraw poprzez praktykę równoważną w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, poprzez realizację wymogu: „Zastosowanie minimum 4 upraw\* w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej uprawy, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% i udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% (\*) uprawa – zdefiniowana w art. 44 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013”, w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone.



Jeżeli żadne z wyłączeń nie dotyczy Ciebie, sprawdź, w jaki sposób należy spełnić warunki praktyki dywersyfikacji.

Jeżeli Twoje gospodarstwo nie jest zwolnione z obowiązku dywersyfikacji upraw, zobowiązany jesteś do utrzymywania odpowiedniej liczby upraw i ich powierzchni na gruntach ornych. Przeprowadzanie kontroli na miejscu dotyczące spełnienia przez rolnika obowiązku dywersyfikacji upraw, przypada na okres od 15 maja do 15 lipca danego roku. Kontrola na miejscu określi powierzchnię każdej uprawy, która jest obecna na polu na podstawie samej uprawy lub resztek poźniwnych (np. ściernisk i innych pozostałości roślin uprawnych), pod warunkiem, że te pozostałości stanowią wyraźny i jednoznaczny dowód prowadzenia danej uprawy. Wymóg dywersyfikacji uznaje się za spełniony nawet w przypadku, gdy w kontroli na miejscu stwierdzone zostaną inne uprawy niż te zadeklarowane we wniosku o przyznanie płatności, o ile zachowana została minimalna liczba upraw oraz ich progi powierzchniowe.

W poniższej tabeli wskazano wymaganą liczbę upraw oraz możliwy maksymalny procentowy udział powierzchni uprawy głównej.

| Jeżeli powierzchnia gruntów ornych wyniesie: | Jesteś zobowiązany do prowadzenia:   |
|--|--|
| od 10 ha do 30 ha                            | co najmniej 2 różnych upraw, a powierzchnia uprawy głównej nie może przekraczać 75% gruntów ornych   |
| powyżej 30 ha                                | co najmniej 3 różnych upraw, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych |

Do celów dywersyfikacji za uprawę uznaje się:

- uprawę dowolnego z różnych rodzajów zdefiniowanych w klasyfikacji botanicznej upraw,
- uprawę dowolnego gatunku w przypadku *Brassicaceae*, *Solanaceae* i *Cucurbitaceae*,
- grunt ugorowany,
- trawę lub inne pastewne rośliny zielne.

Trawy lub inne zielne rośliny pastewne to wszystkie rośliny zielne, rosnące tradycyjnie na naturalnych pastwiskach lub zazwyczaj zawarte w mieszkankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk, niezależnie od tego czy są wykorzystywane do wypasania zwierząt.

Na końcu broszury zamieszczone zostały przykładowe gatunki roślin kwalifikujące się do kategorii trawy lub inne pastewne rośliny zielne oraz wykaz roślin uprawianych na gruntach ornych i sposób ich deklarowania we wniosku o przyznanie płatności.

## Pamiętaj

Do dywersyfikacji upraw liczony jest każdy rodzaj wg klasyfikacji botanicznej, np. przylegające do siebie uprawy cebuli zwyczajnej, cebuli wielopiętrowej, pora czy czosnku to w klasyfikacji botanicznej jedna uprawa czosnku (rodzaj czosnek), a w przypadku rodzin psiankowatych, krzyżowych i dyniowatych uprawa to każdy gatunek, np. do krzyżowych należy gorczyca czarna czy też gorczyca sarepska i każde z nich stanowi odrębny gatunek (gorczyca sarepska, gorczyca czarna), a więc każdy gatunek to odrębna uprawa.



Formy ozime i formy jare uważa się za odrębne uprawy, nawet, jeśli należą do tego samego rodzaju.

Oznacza to, że na przykład pszenicę ozimą oraz pszenicę jarą traktujemy jako oddzielne uprawy, w kontekście dywersyfikacji upraw.

Mieszkankę trawy i koniczyny uznaje się za grupę upraw „trawa lub inne pastewne rośliny zielne”, co oznacza, że nie jest to uprawa mieszana.

### Zasady dotyczące upraw mieszanych

- Na obszarze, na którym stosuje się uprawę mieszaną polegającą na jednoczesnym prowadzeniu dwóch lub większej liczby upraw w oddzielnych rzędach, każdą uprawę liczy się, jako oddzielną, jeżeli pokrywa ona, co najmniej 25% tego obszaru.

#### Przykład:

Przy powierzchni 1 ha gruntów ornych, na którym uprawiane są naprzemiennie 1 rząd pietruszki, 1 rząd marchwi i 1 rząd czosnku, poszczególne uprawy zajmują po 33,33% powierzchni i każdą z nich traktujemy jako grupę upraw.



### Przykład:

Przy powierzchni 1 ha gruntów ornych, na którym uprawiane są naprzemiennie 3 rzędy pietruszki, 1 rząd marchwi i 1 rząd czosnku, poszczególne uprawy zajmują: pietruszka - 60% powierzchni, a każda z pozostałych upraw stanowi 20%. Jako grupę upraw dla całej powierzchni uznajemy pietruszkę.

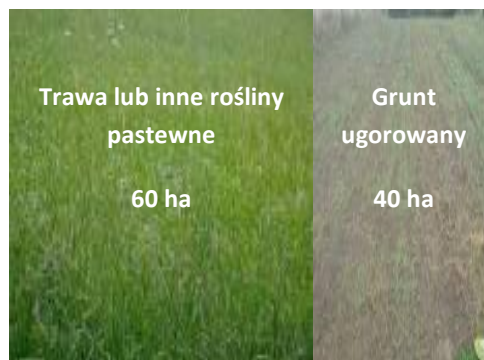
### Przykład:

Przy powierzchni 1 ha gruntów ornych, na którym uprawiane są naprzemiennie 3 rzędy pietruszki, 2 rzędy marchwi i 1 rząd czosnku, poszczególne uprawy zajmują: pietruszka - 50% powierzchni, marchew - 33,33%, a czosnek - 16,67% powierzchni.

- Powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się dzieląc powierzchnię obszaru, na którym prowadzi się uprawę mieszaną, przez liczbę upraw pokrywających, co najmniej 25% tego obszaru niezależnie od faktycznego udziału danej uprawy na tym obszarze.  
Oznacza to, że w pierwszym przypadku każda uprawa zajmuje 0,33 ha powierzchni, w drugim przypadku pietruszka zajmuje 1 ha, w trzecim przykładzie 0,5 ha zajmuje pietruszka i 0,5 ha zajmuje marchew. Nie wykazujemy uprawy czosnku.
- Jeżeli żadna z roślin wchodzących w skład uprawy mieszanej (uprawianej w rzędach) nie pokrywa co najmniej 25% obszaru, uznaje się ją za uprawę mieszaną.
- Obszary, na których prowadzi się uprawę mieszaną, w której w główną uprawę wsiewa się drugą uprawę uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę główną.
- Obszary, na których wsiewa się mieszankę nasion uznaje się za obszary objęte jedną pojedynczą uprawą – **uprawa mieszana**, niezależnie od składu poszczególnych mieszanek. Jeżeli jednak uprawa mieszana składa się z mieszanki nasion traw lub innych zielnych roślin pastewnych, które tradycyjnie występują na łąkach i pastwiskach wówczas stanowią one na cele dywersyfikacji grupę upraw trawy lub inne zielne rośliny pastewne.
- **Uprawy pod stałym lub ruchomym przykryciem** nie stanowią oddzielnej uprawy w odniesieniu do dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy ta sama roślina uprawiana jest także w gruncie, np. ogórki uprawiane w jednym gospodarstwie w gruncie i w tunelu foliowym stanowią w odniesieniu do dywersyfikacji upraw **jedną uprawę - ogórek**.
- Grunty z uprawą rośliny jednorocznej znajdujące się pod stałym lub ruchomym przykryciem uznaje się za grunty orne, o ile są one uprawiane z interakcją z glebą. Gospodarstwa posiadające tylko powierzchnie upraw znajdujących się pod stałym lub ruchomym przykryciem, także podlegają obowiązkowi w zakresie zazielenienia związanym z dywersyfikacją upraw i utrzymywaniem obszarów proekologicznych (obszary EFA). W odniesieniu do tych gospodarstw mają zastosowania warunki (np. minimalna wielkość gospodarstwa podlegająca obowiązkowi w ramach dywersyfikacji, obowiązku utrzymywania obszarów EFA) oraz zwolnienia, przewidziane w prawodawstwie w zakresie zazielenienia.
- Każdy obszar, na którym rośliny są uprawiane bez interakcji z glebą (np. ze względu na podłoże w szklarni lub uprawę roślin w pojemnikach), nie kwalifikuje się do wsparcia w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz uprawa ta nie jest uwzględniana przy sprawdzeniu wymogów dywersyfikacji upraw. W przypadku, gdy podłoże w szklarni tworzy całość z glebą (nie oddziela rośliny od gruntu), co umożliwia wykorzystywanie potencjału rolniczego gleby przez roślinę (np. korzenie rośliny przenikają przez podłoże i docierają do gleby), wtedy taka uprawa kwalifikuje się do wsparcia w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, a powierzchnia tych upraw uwzględniana jest przy sprawdzaniu wymogów w zakresie dywersyfikacji upraw.

### Przestrzeżenie maksymalnych udziałów procentowych dla upraw w plonie głównym nie jest obowiązkowe, jeżeli:

- ✓ trawa lub inne rośliny zielne (z przeznaczeniem na paszę) albo grunt ugorowany zajmują w gospodarstwach więcej niż 75% gruntów ornych - pod warunkiem, że uprawa główna na pozostałych gruntach ornych nie zajmuje więcej niż 75% pozostałego gruntu ornego (z wyjątkiem przypadku, gdy ten pozostały obszar jest pokryty trawą lub innymi roślinami zielnymi lub stanowi grunt ugorowany).





## Pamiętaj

Do celów obliczania udziału różnych upraw uwzględnia się tylko uprawy w plonie głównym, które są uprawiane, co najmniej w okresie od dnia 15 maja do dnia 15 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności (uprawy te należy deklarować we wniosku o przyznanie płatności).



Przy wykorzystaniu wszystkich powyższych informacji sprawdź czy w Twoim gospodarstwie spełniona jest praktyka w zakresie dywersyfikacji upraw.

Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne (wyliczone zgodnie z opisem w rozdziale „Sprawdź, ile masz gruntów ornych”) zajmują co najmniej 10 ha, ale nie więcej niż 30 ha - sprawdź (zgodnie z poniższym wzorem) udział procentowy uprawy głównej, czyli takiej, która będzie zajmować największą powierzchnię.

$$\% \text{ uprawy głównej} = \frac{\text{powierzchnia uprawy głównej ha} * 100\%}{\text{powierzchnia gruntów ornych ogółem w gospodarstwie ha}}$$

Jeżeli Twoja planowana uprawa główna będzie prowadzona na maksymalnie 75% gruntów ornych, wówczas wymóg praktyki w zakresie dywersyfikacji upraw jest przez Ciebie spełniony.

Jeżeli Twoja planowana uprawa główna prowadzona będzie na powierzchni przekraczającej 75% gruntów ornych, w celu spełnienia praktyki dywersyfikacji konieczne jest zmniejszenie powierzchni uprawy głównej.

### Przykład:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 14 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 10 ha.



Uprawa główna – 75% gruntów ornych.

**Spełniona praktyka dywersyfikacji upraw.**



Uprawa główna – 80% gruntów ornych.

**Niespełniona praktyka dywersyfikacji upraw.**

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 14 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji płatność za zazielenienie będzie przyznana do 14 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 1 ha, a więc płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 13 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy uprawa główna zajmuje więcej niż 75% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni} = 50\% \text{ powierzchni gruntów ornych} * \text{współczynnik różnicy}(1)$$

gdzie:

$$\text{współczynnik różnicy}(1) = \frac{\% \text{ uprawy głównej} - 75\% * \text{powierzchnia gruntów ornych}}{25\% * \text{powierzchnia gruntów ornych}}$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni}$$

### Przykład:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 14 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 12 ha.



Uprawa główna – 66,67% gruntów ornych.  
**Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.**



Uprawa główna – 83,33% gruntów ornych.  
**Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.**

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 14 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji płatność za zazielenienie będzie przyznana do 14 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 2 ha, a więc płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 12 ha. Wyliczenia zgodnie z powyższym wzorem.



Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne (wyliczone zgodnie z opisem w rozdziale „Sprawdź, ile masz gruntów ornych”) zajmują powyżej 30 ha - sprawdź udział procentowy uprawy głównej, czyli takiej, która będzie zajmować największą powierzchnię. Dodatkowo sprawdź (wzór poniżej) czy powierzchnia dwóch upraw głównych nie przekracza 95% gruntów ornych.

$$\% \text{ dwóch upraw głównych} = \frac{\text{powierzchnia dwóch upraw głównych ha} * 100\%}{\text{powierzchnia gruntów ornych ogółem w gospodarstwie ha}}$$

Jeżeli Twoja planowana uprawa główna będzie prowadzona na maksymalnie 75% gruntów ornych, a powierzchnia dwóch głównych upraw stanowić będzie nie więcej niż 95% gruntów ornych, wówczas wymóg praktyki w zakresie dywersyfikacji upraw jest przez Ciebie spełniony. Jeżeli Twoja planowana uprawa główna prowadzona będzie na powierzchni przekraczającej 75% gruntów ornych lub powierzchnia dwóch głównych upraw stanowić będzie więcej niż 95% gruntów ornych, w celu spełnienia praktyki dywersyfikacji konieczne jest zmniejszenie powierzchni uprawy głównej lub powierzchni dwóch upraw głównych.

**Przykład:**

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych wynosi 50 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 40 ha.



Uprawa główna – 75% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 95% gruntów ornych. **Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.**



Uprawa główna – 75% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 97,5% gruntów ornych. **Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.**

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 50 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji płatność za zazielenienie będzie przyznana do 50 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 10 ha, a więc płatność z tytułu zazielenienia zostanie przyznana do 40 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy dwie uprawy główne zajmują więcej niż 95% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności z tytułu zazielenienia:



Zmniejszenie powierzchni = 50%powierzchni gruntów ornych \* współczynnik różnicy(2)

gdzie:

$$\text{współczynnik różnicy 2} = \frac{\% \text{ dwóch upraw głównych} - 95\% * \text{powierzchnia gruntów ornych}}{5\% * \text{powierzchnia gruntów ornych}}$$

**Powierzchnia kwalifikowana = powierzchnia użytków rolnych – zmniejszenie powierzchni**

**Przykład:**

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 100 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 90 ha.



Uprawa główna – 74,44% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 94,44% gruntów ornych. **Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.**



Uprawa główna – 77,78% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 95,56% gruntów ornych. **Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.**

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 100 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji, płatność z tytułu zazielenienia będzie przyznana do 100 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności z tytułu zazielenienia zostanie zmniejszona o 10,04 ha, a więc płatność z tytułu zazielenienia zostanie przyznana do 89,96 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy uprawa główna stanowi więcej niż 75% gruntów ornych i dwie uprawy główne zajmują więcej niż 95% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności z tytułu zazielenienia:

Zmniejszenie powierzchni = 50%powierzchni gruntów ornych \* współczynnik różnicy(3)

gdzie:

$$\text{współczynnik różnicy(3)*} = \text{współczynnik różnicy 1} + \text{współczynnik różnicy(2)}$$

**Powierzchnia kwalifikowana = powierzchnia użytków rolnych – zmniejszenie powierzchni**

**współczynnik różnicy(3)\* - maksymalna wartość 1.**



Jeżeli posiadasz w swoim gospodarstwie więcej niż 15 ha gruntów ornych, prawdopodobnie będziesz zobowiązany do przeznaczenia co najmniej 5% gruntów ornych w gospodarstwie na obszary proekologiczne.

**Pamiętaj!**

Podstawą do wyliczenia 5% powierzchni EFA jest suma zatwierdzonych gruntów ornych znajdujących się w gospodarstwie oraz w stosownych przypadkach powierzchnia poszczególnych elementów EFA takich jak: stref buforowych, zagajników o krótkiej rotacji, obszarów zalesionych po 2008 r w ramach PROW oraz elementy krajobrazu, które nie zostały wliczone do powierzchni kwalifikującej się do jednolitej płatności obszarowej (elementy kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej: elementy krajobrazu podlegające zachowaniu w ramach wzajemnej zgodności np. rowy do 2 m szerokości, oczka wodne w rozumieniu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m<sup>2</sup>, drzewa będące pomnikami przyrody, objęte ochroną na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627, ze zm.).

Do powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie należy doliczyć, **po zastosowaniu współczynnika przekształcenia i ważenia**, powierzchnię dla poniżej wskazanych obszarów,;

- elementy krajobrazu (szersze niż 2 m - znajdujące się w obrębie gruntów ornych) tj.:

- żywopłoty i pasy zadrzewione – o maksymalnej szerokości do 10 m,
- drzewa wolnostojące - o średnicy korony minimum 4 m ( jeżeli nie zostały wliczone do powierzchni gruntów ornych),
- zadrzewienia liniowe – obejmujące drzewa o średnicy korony minimum 4 m; odległość między koronami drzew nie powinna przekraczać 5 m,
- zadrzewienia grupowe, których korony drzew zachodzą na siebie
- zagajniki śródpolne, o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha,
- oczka wodne o maksymalnej powierzchni od 0,01 ha do 0,1 ha, z wyłączeniem zbiorników zawierających elementy betonowe lub plastik. W przypadku, gdy oczko wodne otacza roślinność nadbrzeżna, do powierzchni oczka wodnego (od 0,01 ha do 0,1 ha) wliczyć należy strefę z roślinnością nadbrzeżną o szerokości do 10 m,
- rowy o maksymalnej szerokości 6 m, włączając otwarte cieki wodne służące do nawadniania i odwadniania, z wyłączeniem kanałów wykonanych z betonu,
- łąki śródpolne o szerokości od 2 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna,
- strefy buforowe (jeżeli nie zostały włączone do powierzchni gruntów ornych),
- obszary z zagajnikami o krótkiej rotacji bez stosowania nawozów mineralnych lub środków ochrony roślin;
- obszary zalesione po 2008 roku w ramach PROW 2007-2013 (zalesienia na gruntach rolnych) i PROW 2014-2020, które kwalifikowały się (zapewniły rolnikowi prawo) do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r.

#### Przykład:

Gospodarstwo rolnika składa się z: 45 ha gruntów ornych, 3 ha obszaru zalesionego w ramach PROW, 5 ha zagajnika o krótkiej rotacji oraz 500 mb zadrzewienia liniowego o szerokości 4 m. Podstawa do wyliczenia 5% obszaru proekologicznego (EFA) wynosi 50 ha. W związku z powyższym wymagana powierzchnia obszaru proekologicznego (EFA) wynosi 2,5 ha.

- Obszary proekologiczne, co do zasady, powinny znajdować się na gruntach ornych danego gospodarstwa rolnego, z wyjątkiem:
  - ✓ obszarów gospodarstwa rolnego objętych zagajnikami o krótkiej rotacji,
  - ✓ obszarów zalesionych po 2008 r. w ramach PROW.
- W przypadku elementów krajobrazu i stref buforowych, obszary proekologiczne mogą również przylegać (dłuższą krawędzią) do gruntów ornych zadeklarowanych przez rolnika.
- Wszystkie elementy krajobrazu deklarowane jako obszary proekologiczne muszą być w posiadaniu rolnika.
- Elementy krajobrazu, przylegające do gruntów ornych mogą być wykorzystane (deklarowane) do spełnienia wymogu utrzymania obszarów EFA albo przez jednego albo przez kilku rolników według udziału będącego w ich dyspozycji, jeżeli wymiary tych elementów są zgodne z podanymi na str. 12 i 13 niniejszego przewodnika..
- **Elementy krajobrazu, które bezpośrednio przylegają do gruntu ornego oraz są położone w pasie o szerokości do 5 m wokół działki rolnej, mogą zostać uznane za obszary proekologiczne.**
- **Elementy krajobrazu znajdujące się na trwałych użytkach zielonych nie mogą być deklarowane jako element EFA. Niemniej jednak, te elementy krajobrazu mogą być zakwalifikowane do obszarów EFA, jeżeli bezpośrednio przylegają do gruntów ornych wzdłuż swojej najdłuższej krawędzi i zarówno elementy krajobrazu, jak i grunty są w posiadaniu rolnika.**
- Uprawy wiążące azot oraz grunty ugorowane mogą być zaliczone, jako uprawa w ramach dywersyfikacji upraw oraz jako obszar proekologiczny.



Jeżeli powierzchnia Twoich gruntów ornych przekracza 15 ha, możesz być zwolniony z konieczności utrzymania obszaru proekologicznego (EFA).

#### Zwolnienie z konieczności utrzymania obszaru proekologicznego (EFA) możliwe jest, gdy:

- |  |   |
|--|---|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ więcej niż 75% gruntów ornych to:           <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ trawy lub inne pastewne rośliny zielne,</li> <li>✓ grunt ugorowany,</li> <li>✓ grunty wykorzystywane do uprawy roślin strączkowych,</li> <li>✓ połączenie powyższych,</li> </ul> </li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ więcej niż 75% kwalifikujących się gruntów rolnych to:           <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ trwałe użytki zielone,</li> <li>✓ trawy lub inne pastewne rośliny zielne,</li> <li>✓ połączenie powyższych,</li> </ul> </li> </ul> |
| <p>a pozostałe grunty orne nie przekraczają powierzchni 30 ha.</p>   | <p>a pozostałe grunty orne nie przekraczają 30 ha.</p>  |



**Pamiętaj** Jeżeli na podstawie powyższych warunków nie zostałeś zwolniony z obowiązku praktyki utrzymania obszarów proekologicznych, zobowiązany jesteś do przeznaczania na obszary proekologiczne (EFA) minimum 5% gruntów ornych w gospodarstwie.



Sprawdź (wg poniższego wzoru), jaka powierzchnia gruntów w Twoim gospodarstwie powinna być przeznaczona na obszary proekologiczne.

$$\text{Powierzchnia obszaru proekologicznego} = \frac{\text{powierzchnia gruntów ornych w gospodarstwie} * 5\%}{100\%}$$

#### Przykład:

Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne zajmują powierzchnię 24 ha, wówczas obszary proekologiczne powinny zajmować nie mniej niż 1,20 ha, po zastosowaniu współczynników przekształcenia i ważenia, o których mowa w dalszej części broszury.

#### Obszary proekologiczne (EFA)

- grunty ugorowane – na których nie jest prowadzona produkcja rolna (muszą od 5 lat pozostawać gruntami ornymi); w okresie od 1 stycznia do 31 lipca grunt powinien być ugorowany (po upływie tego terminu będzie możliwe rozpoczęcie produkcji rolnej).

W przypadku gruntów ugorowanych\*, uznaje się je za pozostające w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy, jeżeli został na nich przeprowadzony przynajmniej jeden zabieg agrotechniczny mający na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego rośliności, w terminie do dnia 31 października.

\* grunty ugorowane, o których mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2015 r. w sprawie obszarów uznawanych za obszary proekologiczne oraz warunków wspólnej realizacji praktyki utrzymania tych obszarów (Dz. U. poz. 354).

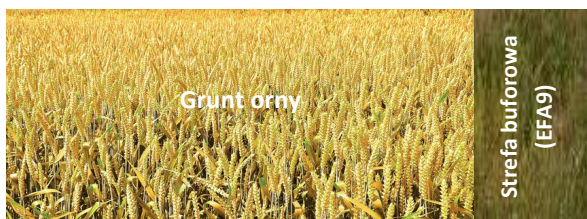
Na ugorach uznawanych za obszar proekologiczny:

- ✓ obowiązuje zakaz wysiewu i uprawy gatunków roślin na cele produkcyjne, w tym zakaz wypasu i koszenia,
- ✓ dopuszcza się stosowanie herbicydów w celu przeciwdziałania wkraczaniu niepożądanego rośliności (zgodnie z zasadą wzajemnej zgodności),
- ✓ dopuszcza się wysiew mieszanek nasion roślin polnych w celu zwiększenia korzyści płynących z różnorodności biologicznej, pod warunkiem, iż nie są one wykorzystywane w celach produkcyjnych i do skarmiania zwierząt.

- elementy krajobrazu chronione w ramach norm dobrej kultury rolnej, również te, które przylegają do gruntów ornych:
  - ✓ drzewa będące pomnikami przyrody, objęte ochroną na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627, ze zm.),
  - ✓ oczka wodne w rozumieniu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m<sup>2</sup>,
  - ✓ rowy, których szerokość nie przekracza 2 m,
- elementy krajobrazu:
  - ✓ żywopłoty i pasy zadrzewione – o maksymalnej szerokości do 10 m,
  - ✓ drzewa wolnostojące - o średnicy korony minimum 4 m,
  - ✓ zadrzewienia liniowe – obejmujące drzewa o średnicy korony minimum 4 m; odległość między koronami drzew nie powinna przekraczać 5 m,
  - ✓ zadrzewienia grupowe, których korony drzew zachodzą na siebie oraz zagajniki śródpolne, o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha,
  - ✓ oczka wodne o maksymalnej powierzchni do 0,1 ha, z wyłączeniem zbiorników zawierających elementy betonowe lub plastik. W przypadku, gdy oczko wodne otacza roślinność nadbrzeżna, do powierzchni oczka wodnego (0,1 ha) wliczana jest strefa z roślinnością nadbrzeżną o szerokości do 10 m,
  - ✓ rowy o maksymalnej szerokości 6 m, włączając otwarte ciek wodne służące do nawadniania i odwadniania, z wyłączeniem kanałów wykonanych z betonu,
  - ✓ miedze śródpolne o szerokości od 1 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna,

**Pamiętaj** Jeżeli podjąłeś zobowiązanie rolnośrodowiskowe w ramach wariantu 9.3 Utrzymanie 2 - metrowych miedz śródpolnych lub wariantu 9.4. Utrzymanie 5 - metrowych miedz śródpolnych (PROW 2007-2013):

- **po 2011 r. i kontynuujesz je w roku 2016 oraz latach kolejnych** to obszar tych miedz śródpolnych **może być** zadeklarowany jako obszar proekologiczny (obszar EFA);
  - **w 2011 r. i kontynuujesz je w roku 2016 (tylko w przypadku kontynuowania przejętego zobowiązania podjętego przed 15.03.2012 r.)** to obszar tych miedz śródpolnych **nie może być** zadeklarowany jako obszar proekologiczny (obszar EFA).
- zagajniki o krótkiej rotacji, w których:
    - ✓ obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin;
    - ✓ stosowanie nawożenia mineralnego ograniczone jest do:
      - w pierwszym roku funkcjonowania plantacji – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekraczać 20 kg/ha N, 20 kg/ha P<sub>2</sub>O<sub>5</sub> i 40 kg/ha K<sub>2</sub>O oraz
      - w roku następującym po zbiorze roślin – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekraczać 80 kg/ha N, 30 kg/ha P<sub>2</sub>O<sub>5</sub> i 80 kg/ha K<sub>2</sub>O,
 co potwierdza rejestr stosowania nawożenia mineralnego prowadzony przez rolnika.
 Gatunkami drzew, których uprawa w formie zagajnika o krótkiej rotacji będzie uznawana za obszar proekologiczny będą:
    - ✓ gatunki z rodzaju wierzba (*Salix* sp.),
    - ✓ gatunki z rodzaju brzoza (*Betula* sp.),
    - ✓ topola czarna (*Populus nigra*) i jej krzyżówki.
  - strefy buforowe, w tym:
    - ✓ strefy buforowe, w tym strefy na trwałych użytkach zielonych, pod warunkiem, że różnią się one od przylegającej kwalifikującej się powierzchni użytków i spełniają wymagania w zakresie odległości w jakich stosuje się nawozy na gruntach rolnych graniczących z obiektami, określone na podstawie przepisów w sprawie minimalnych norm (5 m, 10 m, 20 m) lub,
    - ✓ inne strefy buforowe o szerokości nie mniejszej niż 1 m i nie większej niż 10 m, usytuowane na gruncie ornym lub przylegające do gruntu ornego, w taki sposób, że ich dłuższe krawędzie są równoległe do krawędzi cieku wodnego lub zbiornika wodnego.



Strefa buforowa **może być** zaliczona, jako obszar proekologiczny.



Strefa buforowa **nie może być** zaliczona, jako obszar proekologiczny.

Strefy buforowe mogą obejmować również pasy z nadbrzeżną roślinnością o szerokości do 10 m występujące wzdłuż cieku wodnego. Na strefach buforowych nie może być prowadzona produkcja rolna, niemniej jednak możliwy jest na nich wypas lub koszenie, pod warunkiem, że strefę będzie można odróżnić od przyległych użytków rolnych oraz przylegają one do gruntu ornego.

Powyższa zasada odnosi się także do stref buforowych ustanowionych w ramach norm dobrej kultury rolnej jeśli rolnik zdecyduje się je zadeklarować jako obszary proekologiczne. Za obszary proekologiczne mogą być uznane strefy buforowe położone na gruncie ornym, jak również strefy, które przylegają dłuższą krawędzią do gruntów ornych gospodarstwa.

- pasy gruntów (kwalifikujących się hektarów) wzdłuż obrzeży lasów – o szerokości od 1 m do 10 m, pozostawia się rolnikowi wybór dotyczący prowadzenia produkcji rolnej na tych obszarach, w przypadku, jeżeli:
  - ✓ produkcja nie będzie prowadzona – dopuszcza się wypas lub koszenie na paszę, pod warunkiem, że pasy te można odróżnić od przyległych użytków rolnych, albo
  - ✓ produkcja będzie prowadzona – obowiązkowe będzie stosowanie współczynnika ważenia - 0,3 [patrz – *współczynniki przekształcenia i ważenia*],
- obszary zalesione - po 2008 roku w ramach PROW 2007-2013 (zalesienia na gruntach rolnych) i PROW 2014-2020, które kwalifikowały się (zapewniły rolnikowi prawo) do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r.,

- międzyplony lub okrywa zielona – wysiane mieszanki gatunków uprawnych albo wsiewki trawy w uprawę główną; wsiewane nie później niż:
  - ✓ międzyplony ścierniskowe: od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia danego roku,
  - ✓ międzyplony ozime: od dnia 1 lipca do dnia 1 października danego roku,
  - ✓ obowiązek utrzymania na gruncie:
    - międzyplonu ścierniskowego: do dnia 1 października danego roku,
    - międzyplonu ozimego: do dnia 15 lutego kolejnego roku.

Za międzyplony lub okrywę zieloną w ramach obszaru proekologicznego uznawane będą mieszanki utworzone z co najmniej 2 gatunków roślin z poniższych grup uprawnych:

- zboża,
- oleiste,
- pastewne,
- miododajne,
- bobowate drobnonasienne (motylkowe drobnonasienne),
- bobowate grubonasienne (strączkowe).

Rośliny ozime zwykle wsiewane jesienią do zbioru lub wypasu nie mogą być jednocześnie deklarowane jako obszary proekologiczne.

Mieszanki złożone z samych gatunków zbóż nie będą uznawane za obszar proekologiczny.

Mieszanka uprawiana jako międzyplon nie może być następnie uprawiana jako plon główny w roku następującym po roku jej wysiania. Zakaz ten nie dotyczy poszczególnych gatunków, z których utworzona została mieszanka.

Przykładowa lista gatunków, z których możliwe jest tworzenie mieszanek zaliczanych do obszarów proekologicznych, znajduje się w załączniku nr 2.

**Pamiętaj** Jeżeli realizujesz **Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone** w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020 i w swoim gospodarstwie posiadasz międzyplony, których w danym roku i na danej działce nie wykazujesz jako praktykę dodatkową - **taki obszar możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar EFA, pod warunkiem spełnienia wymogów dotyczących międzyplonów uznawanych jako obszar EFA**. Jeżeli międzyplon w danym roku zostanie zadeklarowany jako praktyka dodatkowa, to w takim przypadku nie może być on jednocześnie zadeklarowany jako obszar EFA.

**Pamiętaj** Jeżeli realizujesz: wariant **8.2 Międzyplon ozimy** lub wariant **8.3 Międzyplon ścierniskowy** Pakietu 8. Ochrona gleb i wód „Programu rolnośrodowiskowego” PROW 2007–2013 albo wariant **2.1 Międzyplony** Pakietu 2. Ochrona gleb i wód w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020, to międzyplonów uprawianych w celu realizacji ww. zobowiązań - **nie możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar EFA**. Jeżeli w gospodarstwie uprawiasz więcej międzyplonów (ponad powierzchnię wynikającą ze zobowiązania) i nie deklarujesz ich do w/w wariantów w ramach programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 albo działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, wtedy międzyplony te możesz zadeklarować jako obszar EFA.

- uprawy wiążące azot (czyli rośliny bobowate), tj.: bób, bobik, ciecierzycy, fasola zwykła, fasola wielokwiatowa, groch siewny, groch siewny cukrowy, soczewica jadalna, soja zwyczajna, łubin biały, łubin wąskolistny, łubin żółty, peluszką, seradela uprawna, koniczyna czerwona, koniczyna biała, koniczyna białoróżowa, koniczyna perska, koniczyna krwistoczerwona, komonica zwyczajna, esparceta siewna, lucerna siewna, lucerna mieszańcowa, lucerna chmielowa, łądzian, nostryk biały.

**Pamiętaj** Jeżeli realizujesz **Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone** w ramach „Programu rolnośrodowiskowego” PROW 2007-2013 i w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020 i w swoim gospodarstwie uprawiasz w plonie głównym rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne (z listy dostępnej w zakładce *Obszary proekologiczne (EFA)* - **uprawę taką możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar proekologiczny (obszar EFA)** – uprawę wiążącą azot.

**Pamiętaj** Obszary proekologiczne (EFA), co do zasady, powinny być położone na gruntach ornych, z wyłączeniem zagajników o krótkiej rotacji i obszarów zalesionych w ramach PROW po 2008 r. Elementy krajobrazu i strefy buforowe muszą być położone na gruncie ornym lub przylegać do gruntu ornego dłuższą krawędzią. Elementy krajobrazu o nieregularnym



kształcie (np. oczka wodne, pojedyncze drzewa, zadrzewienia grupowe) są uznawane za obszary EFA, jeśli będą fizycznie dotykały gruntu ornego, przynajmniej w jednym punkcie (nie jest określona minimalna wielkość punktu stycznego).

## Pamiętaj

Strefy buforowe lub elementy krajobrazu przylegające do innego obszaru EFA tego samego rolnika, np. obszar z uprawą wiążącą azot, mogą być zakwalifikowane jako obszary EFA. Biorąc pod uwagę różne wartości współczynników ważenia związanych z tymi elementami EFA, taka strefa buforowa lub element krajobrazu powinny być łatwe do odróżnienia od przylegającego innego obszaru EFA, np. gruntu ugorowanego, aby można było jednoznacznie określić powierzchnie każdego elementu.

Niekwalifikowalna bariera znajdująca się pomiędzy elementem krajobrazu i gruntami ornymi, taka jak np. niekwalifikowalny rów lub droga, uniemożliwia uznanie elementu krajobrazu za przylegający do gruntu ornego, tym samym uznanie za element EFA. Wyjątek stanowią elementy krajobrazu chronione w ramach zasady wzajemnej zgodności.

Sezon wegetacyjny dla upraw wiążących azot sklasyfikowanych jako obszary EFA, czyli okres, w którym dana uprawa jest obecna na gruntach ornym, to sezon wegetacyjny, który jest charakterystyczny dla danego gatunku i celów produkcyjnych.

Gdy działka z gruntami ugorowanymi została zadeklarowana jako element EFA, po upływie 5 lat pozostaje nadal gruntem ornym i może być wykorzystywana w celu spełnienia zobowiązania w zakresie utrzymywania obszarów EFA.

Przykład:



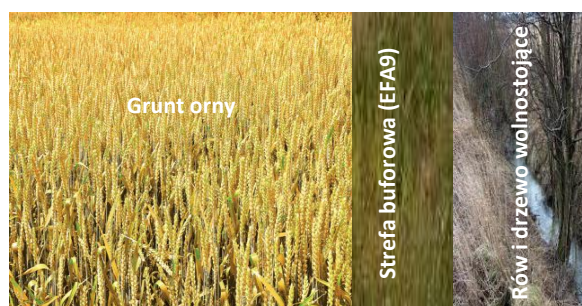
Zadrzewienie liniowe (EFA4) leży bezpośrednio w sąsiedztwie działki rolnej, na której zadeklarowano grunt orny i **może być** zaliczone jako obszar proekologiczny.



Zadrzewienie liniowe (EFA4) jest oddzielone drogą (nie kwalifikującą się do JPO, ponieważ jej szerokość przekracza 2 m) od działki rolnej, na której zadeklarowano grunt orny i **nie może** być zaliczone jako obszar proekologiczny.



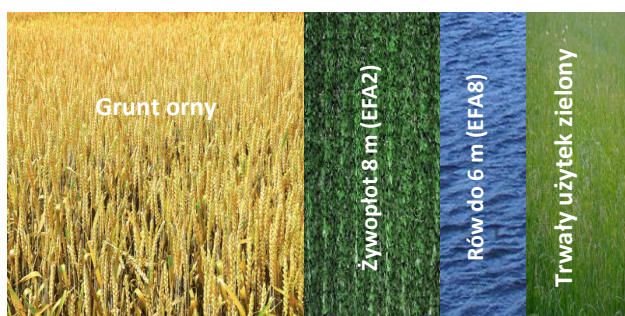
Zarówno strefa buforowa, jak i rów, **mogą być** zaliczone, jako obszary proekologiczne.



Strefę buforową rowu oraz rów **można zaliczyć** jako obszar proekologiczny, drzewo wolnostojące w obrębie rowu **nie może być** zaliczone jako obszar proekologiczny, ponieważ obszary te **nie mogą się nakładać** (z wyjątkiem strefy buforowej).

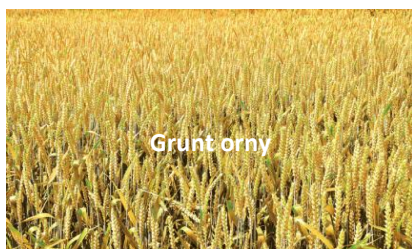


Zarówno żywopłot, jak i rów, **mogą być uznane** za obszar proekologiczny.



Do obszaru proekologicznego **może być zaliczony żywopłot**, gdyż przylega on bezpośrednio do gruntu ornego. **Rów nie może być zadeklarowany** do obszaru EFA, ponieważ przylega do żywopłotu, który nie kwalifikuje się do płatności (jest szerszy niż 2 metry).





Grunt orny



Oczko wodne o powierzchni do 0,1 ha **może być uznane** za obszar EFA, ponieważ fizycznie przylega do gruntu ornego.

### Przykład:

Poniżej zaprezentowano dwa gospodarstwa, A i B, w których przedstawiono kwalifikację danego obszaru proekologicznego, w zależności od jego położenia na gruncie ornym lub trwałym użytku zielonym.

#### Grunt orny gospodarstwa A

Zadrzewienia liniowe na gruncie ornym – **można zaliczyć** jako obszar EFA gospodarstwa A

Rów – **można zaliczyć** jako obszar EFA gospodarstwa A

Zadrzewienia grupowe na gruncie ornym – **można zaliczyć** jako obszar EFA gospodarstwa A

#### TUZ gospodarstwa A

Zadrzewienia liniowe na TUZ – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA

Drzewo wolnostojące (PP) na TUZ – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA



#### TUZ gospodarstwa B

Rów na TUZ – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA

Drzewa wolnostojące na TUZ – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA

Zadrzewienia grupowe poza działkami deklarowanymi – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA

#### Grunt orny gospodarstwa B

Drzewo wolnostojące na gruncie ornym – **można zaliczyć** jako obszar EFA gospodarstwa B  
Zadrzewienia liniowe w pasie drogowym – **nie można zaliczyć** jako obszar EFA

## Pamiętaj

W celu przestrzegania wymogu utrzymywania obszaru proekologicznego możesz zgłosić ten sam obszar lub element krajobrazu tylko raz w jednym roku składania wniosków.

### Przykład:

Powierznię uprawy roślin wiążących azot (np. uprawa łubinu) w plonie głównym oraz powierznię następujących międzyplonów (gatunki lub mieszanki z załącznika nr 2) należy zgłosić tylko raz jako jedną powierzchnię obszaru proekologicznego. Nie należy sumować powierzchni tych dwóch upraw jako dwóch odrębnych obszarów EFA, ponieważ elementy w ramach obszarów EFA nie mogą się na siebie nakładać.

Obszar zadeklarowany we wniosku jako grunt ugorowany, a następnie wykorzystywany do uprawy międzyplonów, w tym samym roku składania wniosków, nie może zostać przez Ciebie zgłoszony dwa razy jako obszar proekologiczny.

W przypadku, gdy zadeklarowany przez rolnika element EFA w rzeczywistości nie istnieje lub w rzeczywistości nie kwalifikuje się jako element EFA, lub obszar zadeklarowany do obszarów EFA przekracza obszar w rzeczywistości stwierdzony dla tego obszaru EFA, wówczas inne obszary kwalifikujące się jako obszary EFA na zadeklarowanych przez rolnika działkach rolnych mogą być wykorzystane do kompensacji brakującej powierzchni – do osiągnięcia powierzchni zadeklarowanej przez rolnika jako obszary EFA. Obszary kwalifikujące się jako obszary EFA, które są brane pod uwagę dla celów kompensacji, powinny znajdować się w gospodarstwie rolnika. W przypadku, gdy element EFA jest wspólny dla kilku rolników, dla celów kompensacji, należy brać pod uwagę tylko tą część, która jest w dyspozycji danego rolnika.



Powierznię obszaru proekologicznego oblicza się poprzez mnożenie fizycznej powierzchni/długości/sztuk obszaru proekologicznego przez współczynnik ważenia oraz współczynnik przekształcenia. W przypadku elementów krajobrazu, których jednym z kryteriów jest szerokość, do obliczenia powierzchni obszaru proekologicznego należy uwzględnić długość tych elementów, a nie ich powierzchnię.

| Oznaczenie elementu EFA   | ELEMENT EFA  | Współczynnik przekształcenia (m/drzewo na m <sup>2</sup> ) | Współczynnik ważenia | Obszar EFA (po zastosowaniu współczynników) |
|---|--|--|----------------------|---|
| EFA1  | Grunt ugorowany (m <sup>2</sup> )  | -  | 1,0                  | 1,0 m <sup>2</sup>                          |
| Element krajobrazu  |  |  |                      |   |
| EFA2  | Żywopłaty/ pasy zadrzewione (mb.)  | 5  | 2,0                  | 10,0 m <sup>2</sup>                         |
| EFA3  | Drzewa wolnostojące (sztuka)   | 20   | 1,5                  | 30,0 m <sup>2</sup>                         |
| EFA4  | Zadrzewienia liniowe (mb.)   | 5  | 2,0                  | 10,0 m <sup>2</sup>                         |
| EFA5  | Zadrzewienia grupowe/zadrzewienia śródpolne (m <sup>2</sup> )  | -  | 1,5                  | 1,5 m <sup>2</sup>                          |
| EFA6  | Miedze śródpolne – o szerokości od 1 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna (mb.) | 6  | 1,5                  | 9 m <sup>2</sup>                            |
| EFA7  | Oczka wodne (m <sup>2</sup> )  | -  | 1,5                  | 1,5 m <sup>2</sup>                          |
| EFA8  | Rowy (mb.)   | 3  | 2,0                  | 6,0 m <sup>2</sup>                          |
| EFA9  | Strefy buforowe (mb.)  | 6  | 1,5                  | 9,0 m <sup>2</sup>                          |
| Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (mb.) |  |  |                      |   |
| EFA10   | ✓ bez produkcji  | 6  | 1,5                  | 9,0 m <sup>2</sup>                          |
| EFA11   | ✓ z produkcją  | 6  | 0,3                  | 1,8 m <sup>2</sup>                          |
| EFA12   | Obszary z zagajnikami o krótkiej rotacji (m <sup>2</sup> )   | -  | 0,3                  | 0,3 m <sup>2</sup>                          |
| EFA13   | Obszary zalesione w ramach PROW po 2008 r. (m <sup>2</sup> )   | -  | 1,0                  | 1,0 m <sup>2</sup>                          |
| EFA14a  | Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną – międzyplon ścierniskowy (m <sup>2</sup> )               | -  | 0,3                  | 0,3 m <sup>2</sup>                          |
| EFA14b  | Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną – międzyplon ozimy (m <sup>2</sup> )                      | -  | 0,3                  | 0,3 m <sup>2</sup>                          |
| EFA14c  | Wsiewki traw w plon główny (m <sup>2</sup> )   | -  | 0,3                  | 0,3 m <sup>2</sup>                          |
| EFA15   | Obszary objęte uprawami wiążącymi azot (m <sup>2</sup> )   | -  | 0,7                  | 0,7 m <sup>2</sup>                          |

#### Przykład:

Fizyczna długość zadrzewienia liniowego w Twoim gospodarstwie wynosi 30 m, współczynnik przekształcenia to 5, współczynnik ważenia to 2. Powierzchnia obszaru proekologicznego w tym przypadku wynosi:

$$30 \text{ m} * 5 * 2 = 300 \text{ m}^2$$

#### Przykład:

W Twoim gospodarstwie występuje strefa buforowa o szerokości 5 m i długości 40 m. Współczynnik przekształcenia to 6, współczynnik ważenia to 1,5. Powierzchnia obszaru proekologicznego w tym przypadku wynosi:

$$40 \text{ m} * 6 * 1,5 = 360 \text{ m}^2$$

- Zasady matematyczne w wyznaczaniu obszarów proekologicznych:

Przeliczając powierzchnię obszaru proekologicznego, wyrażoną w m<sup>2</sup> na powierzchnię wyrażoną w arach, należy stosować następujące reguły zaokrągleń:

- ✓ w przypadku, gdy na trzecim miejscu po przecinku znajduje się cyfra większa lub równa 5, to cyfrę przed nią występującą zaokrąglamy w górę, np. przed zaokrągleniem 5,5373 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,54 ha lub przed zaokrągleniem 5,5353 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,54 ha,
- ✓ w przypadku, gdy na trzecim miejscu po przecinku znajduje się cyfra mniejsza niż 5, to cyfrę przed nią występującą pozostawiamy bez zmian, np. przed zaokrągleniem 5,5323 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,53 ha lub przed zaokrągleniem 5,5723 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,57 ha.

## Pamiętaj

Jeżeli wyliczony obszar proekologiczny w Twoim gospodarstwie stanowi poniżej 5% gruntów ornych, a do spełnienia obowiązkowego progu realizacji obszarów proekologicznych „zabraknie” Ci nie więcej 2,5% powierzchni gruntów ornych stanowiących obszary proekologiczne w ramach gospodarstwa, nadal masz możliwość spełnienia obowiązkowego progu realizacji obszaru proekologicznego, poprzez umowne współdzielenie z innymi rolnikami obszaru objętego obowiązkową praktyką (wspólna realizacja). Ważne jest, aby minimum 50% obszarów proekologicznych było położone na terenie Twojego gospodarstwa.

### Przykład:

W Twoim gospodarstwie grunty orne zajmują 30 ha. Minimalna powierzchnia obszaru proekologicznego powinna wynosić 1,5 ha (po uwzględnieniu współczynników ważenia i przekształcenia). Jeżeli w Twoim gospodarstwie obszary proekologiczne zajmują powierzchnie co najmniej 0,75 ha (po uwzględnieniu współczynników ważenia i przekształcenia) wówczas możesz realizować tę praktykę wspólnie z innymi rolnikami.

Obowiązek utrzymania obszarów proekologicznych możesz realizować wspólnie z rolnikami, których gospodarstwa znajdują się względem Twojego gospodarstwa w bliskiej odległości, pod warunkiem, że obszary proekologiczne przylegają do siebie.

**Pamiętaj** Aby gospodarstwo można było uznać za znajdujące się w bliskiej odległości, 80% powierzchni każdego gospodarstwa, uczestniczącego we wspólnej realizacji musi znajdować się w promieniu maksymalnie 15 km (tj. w okręgu o średnicy 30 km).

Liczba rolników uczestniczących w takiej wspólnej realizacji nie może przekroczyć dziesięciu.

Aby uczestniczyć we wspólnej realizacji należy zawrzeć pisemną umowę. Ponadto, każdy z rolników uczestniczących we wspólnej realizacji praktyki obszaru proekologicznego, do wniosku o płatności bezpośrednio zobowiązany będzie dołączyć oświadczenie o powierzchni obszarów proekologicznych, umowę i deklarację o wspólnej realizacji praktyki utrzymania obszarów proekologicznych, których wzory są udostępnione przez ARIMR.

**Pamiętaj** Nie każdy obszar proekologiczny kwalifikuje się do przyznania jednolitej płatności obszarowej.

W poniższej tabeli określono elementy proekologiczne oraz wskazano, które z nich kwalifikują się do przyznania jednolitej płatności obszarowej.

| Elementy proekologiczne (EFA)<br>co do zasady znajdujące się na gruntach ornych   | Elementy EFA, które można wliczyć do powierzchni działki rolnej   |
|---|---|
| Grunty ugorowane  | <b>TAK</b><br>(mogą być również zaliczone jako uprawa w ramach praktyki dywersyfikacji upraw)   |
| Elementy krajobrazu podlegające zachowaniu:   |   |
| ✓ drzewa będące pomnikami przyrody  | <b>TAK:</b><br>bez względu na liczbę drzew na 1 ha powierzchni gruntów ornich   |
| ✓ rowy do 2 m szerokości  | <b>TAK</b>  |
| ✓ oczka wodne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m <sup>2</sup>  | <b>TAK</b>  |
| Drzewa wolnostojące   | <b>TAK:</b><br>w przypadku, gdy ich liczba nie przekracza 100 sztuk/ha  |
| Rowy, w tym otwarte ciek wodne  | <b>NIE:</b><br>chyba, że szerokość rowu nie przekracza 2 m w obrębie działki rolnej (grunt orny)  |
| Żywopłoty i pasy zadrzewione  | <b>NIE:</b><br>chyba, że ich szerokość nie przekracza 2 m w obrębie działki rolnej (grunt orny)   |
| Zadrzewienia liniowe  | <b>NIE</b>  |
| Zadrzewienia grupowe  | <b>NIE:</b><br>chyba, że łączna powierzchnia skupisk zadrzewień nie przekracza 0,01 ha  |
| Oczka wodne, do powierzchni których wlicza się strefę z roślinnością nadbrzeżną wzdłuż wody o szerokości do 10 m, z tym, że łączna powierzchnia oczka i roślinności nadbrzeżnej nie może przekraczać 0,1 ha (1 000 m <sup>2</sup> ) | <b>NIE:</b><br>chyba, że powierzchnia oczka wodnego nie przekracza 100 m <sup>2</sup> (element krajobrazu podlegający zachowaniu w ramach norm)                               |
| Miedze śródpolne, na których nie jest prowadzona produkcja rolna  | <b>NIE</b><br>chyba, że miedza śródpolna stanowi drogę dojazdową wydzieloną w obrębie działki rolnej (grunt orny) i jej szerokość w obrębie działki rolnej nie przekracza 2 m |
| Strefy buforowe na trwałych użytkach zielonych  | <b>TAK</b>  |
| Inne strefy buforowe  | <b>TAK</b>  |
| Strefy buforowe obejmujące pasy z nadbrzeżną roślinnością   | <b>TAK:</b><br>o ile na obszarze tym prowadzona jest działalność rolnicza   |
| Zagajniki o krótkiej rotacji:<br>✓ z rodzaju wierzba ( <i>Salix</i> sp.);<br>✓ z rodzaju brzoza ( <i>Betula</i> sp.);<br>✓ topola czarna ( <i>Populus nigra</i> ) i jej krzyżówki   | <b>TAK:</b><br>kwalifikują się gatunki z rodzaju wierzba ( <i>Salix</i> sp.), brzoza ( <i>Betula</i> sp.) i <u>topola czarna (<i>Populus nigra</i>)</u>                       |
| Pasy gruntów wzdłuż obrzeży lasów:  |   |
| ✓ na, których jest prowadzona produkcja   | <b>TAK</b>  |

|  |  |
|--|--|
| ✓ na, których nie jest prowadzona produkcja  | <b>NIE:</b><br>chyba, że na powierzchni tej prowadzony jest wypas lub koszenie z wykorzystaniem biomasy na paszę   |
| Obszary zalesione po 2008 roku w ramach PROW | <b>TAK:</b><br>zalesione w ramach schematu „Zalesianie gruntów rolnych” (PROW 2007-2013) oraz w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” (PROW 2014-2020). Dotyczy gruntów zalesionych, które zapewniły w roku 2008 prawo do jednolitej płatności obszarowej |
| Międzyplony lub okrywa zielona               | <b>NIE</b><br>chyba, że jest to plon główny  |
| Uprawy wiążące azot                          | <b>TAK</b><br>(mogą być również zaliczone jako uprawa w ramach praktyki dywersyfikacji upraw)  |

## Pamiętaj

Neutrzymywanie obszarów proekologicznych na poziomie co najmniej 5% gruntów ornych skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni kwalifikującej się do przyznania płatności z tytułu zazielenienia.

### Przykład:

Rolnik deklaruje do jednolitej płatności obszarowej powierzchnię 20 ha, w tym grunty orne zajmują powierzchnię 16 ha. Wymagana powierzchnia obszarów proekologicznych wynosi 0,80 ha (5% x 16 ha). W gospodarstwie realizowane są praktyki dywersyfikacji upraw, natomiast powierzchnia obszaru proekologicznego wynosi 0,50 ha.

Ze względu na zbyt małą powierzchnię obszaru proekologicznego, powierzchnia kwalifikująca się do zazielenienia zostanie pomniejszona o 3,75 ha, tym samym płatność z tytułu zazielenienia zostanie przyznana do 16,25 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni ze względu na neutrzymywanie **obszarów proekologicznych na poziomie co najmniej 5%** oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności z tytułu zazielenienia:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni(EFA)} = 50\% \text{powierzchni gruntów ornych} * \text{współczynnik różnicy(EFA)}$$

gdzie:

$$\text{współczynnik różnicy EFA} = \frac{5\% * \text{powierzchnia gruntów ornych} - \text{obszar proekologiczny gospodarstwa}}{5\% * \text{powierzchnia gruntów ornych}}$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni(EFA)}$$

W przypadku, gdy dodatkowo nie są realizowane także praktyki dywersyfikacji upraw przy ustalaniu powierzchni kwalifikowanej do płatności z tytułu zazielenienia zostaną także uwzględnione zmniejszenia wynikające z dywersyfikacji upraw.



## Trwałe użytki zielone

## Pamiętaj

Jeżeli posiadasz trwałe użytki zielone musisz realizować praktykę w zakresie trwałych użytków zielonych.

**Trwałe użytki zielone (TUZ) – grunty wykorzystywane do uprawy traw lub innych pastewnych roślin zielonych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych), które nie były objęte płodozmianem danego gospodarstwa rolnego przez okres pięciu lat lub dłużej (wstecz).**

## Pamiętaj

Trwały użytek zielony to obszar, na którym trawy i inne rośliny zielone zajmują ponad 50% obszaru kwalifikującego się obszaru działki rolnej.

Praktyka zazielenienia w ramach trwałych użytków zielonych składa się z dwóch elementów:

- obowiązku utrzymania na poziomie gospodarstwa wyznaczonych trwałych użytków zielonych cennych przyrodniczo, położonych na obszarach Natura 2000, w tym obejmujących gleby torfowe i podmokłe, które wymagają ścisłej ochrony,



- utrzymywania w skali kraju powierzchni trwałych użytków zielonych na niezmienionym poziomie w stosunku do ich powierzchni ustalonej w roku referencyjnym (2015).



### Trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym – TUZ cenny przyrodniczo

#### Pamiętaj

Jeżeli Twoje gospodarstwo jest położone na obszarze Natura 2000 i posiadasz wyznaczone trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym, obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania w inne użytkowanie, w tym zaorywania. Informację o wyznaczonych trwałych użytkach zielonych znajdziesz w karcie informacyjnej dołączonej do spersonalizowanego wniosku o przyznanie płatności na rok 2016 oraz na załączniku graficznym.

W przypadku wyznaczonych trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (TUZ cennych przyrodniczo), obowiązkowa praktyka w ramach płatności za zazielenienie polega na:

- zakazie przekształcania i zaorywania wyznaczonych TUZ cennych przyrodniczo – zakaz weryfikowany na poziomie gospodarstwa;
- obowiązku ponownego przekształcenia danego obszaru w trwałe użytki zielone w przypadku jego przekształcenia lub zaorania;
- terminowym wypełnieniu obowiązku przywrócenia TUZ cennych przyrodniczo – nie później niż data złożenia wniosku na następnym roku.

#### Pamiętaj

Przekształcenie, w tym zaoranie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym, skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni kwalifikującej się do przyznania płatności za zazielenienie.

W przypadku przekształcenia trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym na obszary pozarolnicze, którego nie można przypisać decyzji rolnika (np. do użytku publicznego i w interesie publicznym, na wniosek władz krajowych) lub gdy rolnik zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej w całym gospodarstwie rolnym, co ostatecznie doprowadziło do przekształcenia TUZ cennych przyrodniczo<sup>1</sup>, zakaz przekształcania nie ma zastosowania do takiego rolnika.

#### Przykład:

Rolnik deklaruje do jednolitej płatności obszarowej powierzchnię 20 ha (użytki rolne), w tym trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym (TUZ cenny przyrodniczo) zajmują powierzchnię 2 ha. W gospodarstwie są spełnione praktyki dywersyfikacji upraw oraz obszary proekologiczne stanowią co najmniej 5% gruntów ornych, ale rolnik zaorał 0,50 ha trwałych użytków zielonych cennych przyrodniczo. W takim przypadku rolnik zobowiązany jest do przywrócenia zaoranego trwałego użytku zielonego, a dodatkowo w danym roku zostanie zmniejszona powierzchnia kwalifikująca się do płatności z tytułu zazielenienia.

Ze względu na zaoranie trwałego użytku zielonego cennego przyrodniczo, powierzchnia kwalifikująca się do zazielenienia zostanie pomniejszona o 0,50 ha, tym samym płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 19,50 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni ze względu na zaoranie trwałych użytków zielonych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

Zmniejszenie powierzchni TUZcenny = powierzchnia TUZcenny przekształcona (zaorana)

**Powierzchnia kwalifikowana = powierzchnia użytków rolnych – zmniejszenie powierzchni(TUZcenny)**

W przypadku, gdy w gospodarstwie tego rolnika nie są realizowane praktyki dywersyfikacji upraw lub obszar proekologiczny EFA zajmuje powierzchnie mniejszą niż 5% gruntów ornych, wówczas przy ustalaniu powierzchni kwalifikowanej do płatności za zazielenienie zostaną także uwzględnione zmniejszenia wynikające z dywersyfikacji upraw lub zmniejszenia EFA.

<sup>1</sup> Rolnik, który całkowicie zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej nie będzie już dłużej podlegał obowiązkom zazieleniania. W tym przypadku nie będzie się on ubiegać o płatności bezpośrednio i jego grunty nie zostaną przekazane żadnemu innemu rolnikowi.



## Trwałe użytki zielone

Pamiętaj  
**Pamiętaj**

Jeśli posiadasz trwałe użytki zielone, które nie są oznaczone jako cenne przyrodniczo wówczas obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, ale tylko wtedy, gdy stosunek trwałych użytków zielonych do wszystkich użytków rolnych w danym roku dla całego kraju zmniejszy się o więcej niż 5% do wskaźnika referencyjnego, ustalonego w roku 2015.

Trwałe użytki zielone obejmują grunty rolne, które są od co najmniej pięciu lat wykorzystywane pod uprawę traw lub innych pastewnych roślin zielonych, również wtedy gdy grunty te były w tym okresie orane i obsiewane inną odmianą pastewnej rośliny zielonej niż odmiana uprawiana na nich poprzednio.

### Współczynnik referencyjny trwałych użytków zielonych to stosunek:

- ✓ powierzchni trwałych użytków zielonych zadeklarowanych przez rolników w roku 2012 i w roku 2015 (które nie były deklarowane jako trwałe użytki zielone w roku 2012) do
- ✓ do całkowitej powierzchni użytków rolnych zadeklarowanych przez rolników podlegających praktykom zazielenienia w 2015 roku.

W kolejnych latach wskaźnik udziału TUZ w powierzchni użytków rolnych nie może zmniejszyć się o więcej niż 5%, w stosunku do wskaźnika referencyjnego wyznaczonego w roku 2015.

W przypadku zmniejszenia współczynnika o więcej niż 5% każdy rolnik, który przekształcił obszar trwałych użytków zielonych w inne użytkowanie, będzie zobowiązany do ponownego przekształcenia obszaru w trwałe użytki zielone.

Pamiętaj  
**Pamiętaj**

W przypadku, gdy obszar objęty TUZ został przekształcony i później wydzierżawiony lub sprzedany innemu rolnikowi, niezależnie od tego, czy były TUZ lub TUZ cennym przyrodniczo, w przypadku gdy drugi rolnik podlega obowiązkowi w zakresie zazieleniania, będzie musiał przestrzegać obowiązków w zakresie ponownego przekształcenia gruntu w TUZ.

W przypadku, gdy przejmujący rolnik nie podlega obowiązkowi w zakresie zazieleniania, jest rolnikiem prowadzącym produkcję metodami ekologicznymi lub został włączony do systemu dla małych gospodarstw, wówczas nie ma on obowiązku ponownego przekształcenia gruntu w TUZ.

Ma to również zastosowanie w odwrotnym przypadku, gdy działka, która jest objęta TUZ, jest w posiadaniu rolnika prowadzącego produkcję metodami ekologicznymi, lub jest w gospodarstwie rolnika włączonego do systemu dla małych gospodarstw, jest przekształcona przez tego rolnika, a potem przekazana z innym rodzajem wykorzystywania gruntów do innego gospodarstwa podlegającego obowiązkowi zazieleniania. Ten drugi rolnik nie będzie zobowiązany do ponownego przekształcenia gruntów w TUZ, przekształconych przez poprzedniego właściciela, natomiast będzie musiał przestrzegać standardowych przepisów w odniesieniu do innych TUZ potencjalnie obecnych w gospodarstwie.

## Podsumowanie

**Płatność za zazielenienie przysługuje do powierzchni użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej**, tj. do obszaru zatwierzonego, o ile rolnik przestrzegał wszystkich swoich obowiązków w zakresie zazieleniania.

### Przykład:

Jeżeli posiadasz gospodarstwo o łącznej powierzchni kwalifikującej się do jednolitej płatności obszarowej wynoszącej 120 ha, w tym grunty orne zajmują 91 ha, trwałe użytki zielone – 25 ha i obszar zalesiony w ramach PROW – 4 ha i spełniasz wszystkie wymagane praktyki zazieleniania, wówczas płatność za zazielenienie przysługuje Ci do powierzchni 120 ha.

Pamiętaj  
**Pamiętaj**

Nie przestrzeganie zasad zazieleniania, stwierdzone zarówno w kontroli administracyjnej jak i w kontroli na miejscu, naraża Cię na zmniejszenie kwoty należnych płatności za zazielenienie.

Do płatności za zazielenienie zostanie zatwierdzona powierzchnia po zastosowaniu zmniejszeń wynikających z niezgodności w zakresie realizacji praktyk zazieleniania.

## Załącznik 1. Wykaz roślin uprawianych na gruntach ornych i sposób ich deklarowania we wniosku o przyznanie płatności.

| Nazwa rośliny uprawianej           | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej     | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej             | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej    | Nazwa deklarowanej uprawy |
|------------------------------------|---------------------------|------------------------------|---------------------------|--------------------------------------|---------------------------|-----------------------------|---------------------------|
| anyż (biedrzyk anyż)               | Anyż                      | arbuz (kawon)                | Arbuz zwyczajny           | arcydziegiel litwor (dziegiel leśny) | Dziegiel                  | arnika łąkowa               | Arnika                    |
| aster chiński                      | Aster                     | babka lancetowata            | Babka                     | babka płesznik                       | Babka                     | batat                       | Batat                     |
| bazylia pospolita                  | Bazylia                   | barbula szara                | Barbula                   | ber (włośnica)                       | Włośnica                  | bergenia grubolistna        | Bergenia                  |
| bieluń dziedzierzawa               | Bieluń                    | bieluń indiański             | Bieluń                    | bobik                                | Wyka jara                 | bodziszek iberyjski         | Bodziszek                 |
| bodziszek leśny                    | Bodziszek                 | bób                          | Wyka jara                 | brokuł włoski                        | Kapusta warzywna          | brukiew                     | Kapusta rzepak - jary     |
| burak cukrowy                      | Burak                     | burak ćwikłowy               | Burak                     | burak liściowy                       | Burak                     | burak pastewny              | Burak                     |
| bylica boże drzewko                | Bylica                    | bylica estragon              | Bylica                    | bylica piołun                        | Bylica                    | cebula kartoflanka          | Czosnek                   |
| cebula perłowa                     | Czosnek                   | cebula wielopiętrowa         | Czosnek                   | cebula zwyczajna                     | Czosnek                   | chaber bławatek             | Chaber                    |
| chaber driakiewnik                 | Chaber                    | chaber górski                | Chaber                    | chaber nadreński                     | Chaber                    | chaber wielogłówny          | Chaber                    |
| ciecierzyca pospolita              | Ciecierzycza              | cukinia                      | Dynia zwyczajna           | cykoria siewna                       | Cykoria                   | cykoria warzywna            | Cykoria                   |
| cynia wytworna                     | Cynia                     | czarnuszka siewna            | Czarnuszka                | czarnuszka damasceńska               | Czarnuszka                | czarnuszka orientalna       | Czarnuszka                |
| cząber górski                      | Cząber                    | cząber ogrodowy              | Cząber                    | czosnek niedźwiedzi                  | Czosnek                   | czosnek                     | Czosnek                   |
| dalia zmienna                      | Dalia                     | drakiew purpurowa            | Drakiew                   | drapacz lekarski                     | Drapacz                   | dynia figolistna            | Dynia figolistna          |
| dynia olbrzymia                    | Dynia olbrzymia           | dynia oleista                | Dynia zwyczajna           | dynia pastewna                       | Dynia zwyczajna           | dynia piżmowa               | Dynia piżmowa             |
| dynia zwyczajna                    | Dynia zwyczajna           | dzielzan jesienny            | Dzielzan                  | dziwanna wielokwiatowa               | Dziwanna                  | dziurawiec zwyczajny        | Dziurawiec                |
| dzwonek ogrodowy                   | Dzwonek                   | endywia eskariola            | Cykoria                   | endywia kędzierzawa                  | Cykoria                   | esparceta siewna            | Sparceta                  |
| eszolcja kalifornijska             | Eszolcja                  | facelia błękitna             | Facelia                   | facelia dzwonekowata                 | Facelia                   | fasola wielokwiatowa        | Fasola                    |
| fasola zwykła karłowa              | Fasola                    | fasola zwykła tyczna         | Fasola                    | festulium                            | Trawy na gruntach ornych  | fiolek trójbarwny           | Fiołek                    |
| glistnik jaskółcze ziele           | Glistnik                  | groszek leśny                | Groszek                   | groszek pachnący                     | Groszek                   | gomfrena kulista            | Gomfrena                  |
| gorczyca biała                     | Gorczyca biała            | gorczyca czarna              | Gorczyca czarna           | gorczyca sarepska                    | Gorczyca sarepska         | goździk brodaty             | Goździk                   |
| goździk ogrodowy                   | Goździk                   | grindelia szorstka           | Grindelia                 | groch siewny                         | Groch                     | groch zwyczajny cukrowy     | Groch                     |
| groch zwyczajny łuskowy            | Groch                     | gryka                        | Gryka                     | hyzop lekarski                       | Hyzop                     | jarmuż                      | Kapusta warzywna          |
| jasnota biała                      | Jasnota                   | jęczmień jary                | Jęczmień jary             | jęczmień ozimy                       | Jęczmień ozimy            | jeżówka purpurowa           | Jeżówka                   |
| jęczyzka pomarańczowa              | Jęczyzka                  | kabaczek                     | Dynia zwyczajna           | kalafior                             | Kapusta warzywna          | kalarepa                    | Kapusta warzywna          |
| kapusta brukselska                 | Kapusta warzywna          | kapusta chińska              | Kapusta właściwa          | kapusta głowiasta biała              | Kapusta warzywna          | kapusta głowiasta czerwona  | Kapusta warzywna          |
| kapusta pastewna                   | Kapusta warzywna          | kapusta pekińska             | Kapusta właściwa          | kapusta włoska                       | Kapusta warzywna          | karczoch zwyczajny          | Karczoch                  |
| kard hiszpański                    | Karczoch                  | katran abisyński             | Katran abisyński          | kminek zwyczajny                     | Kminek                    | kocanki ogrodowe            | Nieśmiertelnik            |
| kocanki piaskowe                   | Kocanki                   | kolendra siewna              | Kolendra                  | komonica błotna                      | Komonica                  | komonica zwyczajna          | Komonica                  |
| komosa ryżowa, quinoa              | Komosa                    | koniczyna biała              | Koniczyna                 | koniczyna białoróżowa                | Koniczyna                 | koniczyna łąkowa (czerwona) | Koniczyna                 |
| koniczyna egipska (aleksandryjska) | Koniczyna                 | koniczyna krwistoczerwona    | Koniczyna                 | koniczyna perska                     | Koniczyna                 | konopie siewne              | Konopie                   |
| konwalia majowa                    | Konwalia                  | koper ogrodowy               | Koper                     | koper włoski (fenkuł)                | Koper                     | kosmos żółty                | Kosmos                    |
| kosmos podwójnie pierzasty         | Kosmos                    | kostrzewa czerwona           | Trawy na gruntach ornych  | kostrzewa łąkowa                     | Trawy na gruntach ornych  | kostrzewa nitkowata         | Trawy na gruntach ornych  |
| kostrzewa owcza                    | Trawy na gruntach ornych  | kostrzewa szczeniasta        | Trawy na gruntach ornych  | kostrzewa trzcinowa                  | Trawy na gruntach ornych  | kozieradka pospolita        | Kozieradka                |
| koziak lekarski                    | Koziak                    | kraspedia kulista            | Kraspedia                 | krokoz barwierski                    | Krokoz                    | krwawnica pospolita         | Krwawnica                 |
| krwawnik pospolity                 | Krwawnik                  | krwiściąg mniejszy           | Krwiściąg                 | kuklik zwisy                         | Kuklik                    | kukurydza cukrowa           | Kukurydza                 |
| kukurydza pękająca                 | Kukurydza                 | kukurydza woskowata          | Kukurydza                 | kukurydza zwyczajna                  | Kukurydza                 | kupkówka pospolita          | Trawy na gruntach ornych  |
| lawenda wąskolistna                | Lawenda wąskolistna       | lebiodka pospolita (oregano) | Lebiodka                  | len oleisty                          | Len                       | len włókniasty              | Len                       |
| len wielokwiatowy                  | Len                       | lepieźnik różowy             | Lepieźnik                 | lewkonia (lewkonia letnia)           | Maciejka                  | lewkonia dwurożna           | Maciejka                  |
| łędzian                            | Groszek                   | lnianka siewna (lnicznik)    | Lnianka siewna            | lnica (lnianka) pospolita            | Lnica                     | lonas roczny                | Lonas                     |
| lubczyk ogrodowy                   | Lubczyk                   | lobularia nadmorska          | Lobularia                 | lucerna chmielowa (nerkowata)        | Lucerna                   | lucerna mieszańcowa         | Lucerna                   |
| lucerna sierpowata                 | Lucerna                   | lucerna siewna               | Lucerna                   | lukrecja gładka                      | Lukrecja                  | lulek czarny                | Lulek czarny              |
| łąka przemienna                    | Trawy na gruntach ornych  | łopian większy               | Łopian                    | łubin biały                          | Łubin                     | łubin wąskolistny           | Łubin                     |
| łubin żółty                        | Łubin                     | łyszczec wiechowaty          | Łyszczec                  | łyszczec wytworny                    | Łyszczec                  | macierzanka piaskowa        | Macierzanka               |
| macierzanka zwyczajna              | Macierzanka               | majeranek ogrodowy           | Lebiodka                  | mak lekarski                         | Mak                       | mak wschodni                | Mak                       |
| mak nagolodygowy                   | Mak                       | malwa czarna                 | Prawoślaz                 | marchew jadalna                      | Marchew                   | marchew pastewna            | Marchew                   |



| Nazwa rośliny uprawianej  | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej                                    | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej              | Nazwa deklarowanej uprawy | Nazwa rośliny uprawianej                                    | Nazwa deklarowanej uprawy |
|---|---------------------------|---|---------------------------|---------------------------------------|---------------------------|---|---------------------------|
| marzanka wonna  | Marzanka                  | marzanna barwierska   | Marzanna                  | melisa lekarska                       | Melisa                    | melon   | Melon                     |
| mieszanka jednoroczna traw                                      | Trawy na gruntach ornych  | mieszanka jednoroczna traw z motylkowatymi drobnonasiennymi | Trawy na gruntach ornych  | mieszanka wieloletnia traw            | Trawy na gruntach ornych  | mieszanka wieloletnia traw z motylkowatymi drobnonasiennymi | Trawy na gruntach ornych  |
| miesiącznica roczna   | Miesiącznica              | mietlica biaława  | Trawy na gruntach ornych  | mietlica pospolita                    | Trawy na gruntach ornych  | mietlica psia   | Trawy na gruntach ornych  |
| mietlica rozłogowa  | Trawy na gruntach ornych  | mięta długolistna   | Mięta                     | mięta kędzierzawa                     | Mięta                     | mięta okrągłolistna   | Mięta                     |
| mięta pieprzowa   | Mięta                     | mikołajek płaskolistny                                      | Mikołajek                 | miłek wiosenny                        | Miłek                     | miodunka plamista   | Miodunka                  |
| mniszek lekarski  | Mniszek                   | molucella, dzwonki irlandzkie                               | Dzwonki                   | mozga kanaryjska/kanar                | Trawy na gruntach ornych  | mydlnica lekarska   | Mydlnica                  |
| niecierpek balsamina  | Niecierpek                | nagietek lekarski   | Nagietek                  | naparstnica purpurowa                 | Naparstnica               | naparstnica wełnista  | Naparstnica               |
| narcyz trąbkowy   | Narcyz                    | nasturcja większa   | Nasturcja                 | nawłóć pospolita                      | Nawłóć                    | nostrzyk biały  | Nostrzyk                  |
| nostrzyk żółty  | Nostrzyk                  | oberżyna (bakłażan)   | Oberżyna                  | ogórecznik lekarski                   | Ogórecznik                | ogórek  | Ogórek                    |
| ogórek kiwano   | Kiwano                    | oman wielki   | Oman                      | orlik pospolity                       | Orlik                     | ostropest plamisty  | Ostropest                 |
| ostróżeczka ogrodowa  | Ostróżeczka               | ostrzeń pospolity   | Ostrzeń                   | owies bizantyjski                     | Owies                     | owies nagi/ owies nagoziarnisty jary                        | Owies                     |
| owiec siewny  | Owies                     | owiec szorstki  | Owies                     | pajza                                 | Chwastnica                | papryka roczna  | Papryka roczna            |
| pasternak zwyczajny   | Pasternak                 | pastwisko przemienne  | Trawy na gruntach ornych  | patison                               | Dynia zwyczajna           | peluszka  | Groch                     |
| perko   | Rzepak ozimy              | pieprzycza siewna (rzeżucha ogrodowa)                       | Rzeżucha                  | pietruska korzeniowa                  | Pietruszka                | pietruszka naciowa  | Pietruszka                |
| pięciornik kurze ziele  | Pięciornik                | pluskwica cuchnąca  | Pluskwica                 | pokrzyk wilcza jagoda                 | Pokrzyk wilcza jagoda     | pokrzywa zwyczajna  | Pokrzywa                  |
| pomidor   | Pomidor                   | pomidor skórzasty   | Pomidor skórzasty         | por                                   | Czosnek                   | poziomka  | Poziomka                  |
| prawoślaz lekarski  | Prawoślaz                 | proso   | Proso                     | proso węgierskie (mohar)              | Włośnica                  | przelot pospolity   | Przelot                   |
| przewiercień okrągłolistny                                      | Przewiercień              | pszenica orkisz f. ozima                                    | Pszenica ozima            | pszenica płaskurka f. ozima           | Pszenica ozima            | pszenica płaskurka f. jara                                  | Pszenica jara             |
| pszenica samopsza f. jara                                       | Pszenica jara             | pszenica twarda f. jara                                     | Pszenica jara             | pszenica zwyczajna f. jara            | Pszenica jara             | pszenica samopsza f. ozima                                  | Pszenica ozima            |
| pszenica twarda f. ozima  | Pszenica ozima            | pszenica zwyczajna f. ozima                                 | Pszenica ozima            | pszenica orkisz f. jara               | Pszenica jara             | pszenżyto jare  | Pszenżyto jare            |
| pszenżyto ozime   | Pszenżyto ozime           | pszczelnik mołdawski  | Pszczelnik                | rajgras wyniosły/rajgras francuski    | Trawy na gruntach ornych  | rakambuł  | Czosnek                   |
| rdest wężownik  | Rdest                     | rezeda wonna  | Rezeda                    | rezeda żółta                          | Rezeda                    | rodzynek brazylijski  | Rodzynek                  |
| rokambuł  | Czosnek                   | rokietta siewna (ogrodowa)                                  | Rokietta siewna           | rozchodnikowiec okazały               | Rozchodnik                | roszpunka warzywna  | Rozpunka                  |
| roźniak przerośnięty  | Roźniak                   | różeniec górski   | Różeniec                  | rukiew siewna                         | Rukiew siewna             | rukiew wodna  | Rukiew wodna              |
| rumian rzymski (szlachetny)                                     | Rumian                    | rumianek pospolity  | Rumianek                  | ruta zwyczajna                        | Ruta                      | rutewka orlikolistna  | Rutewka                   |
| rutwica lekarska  | Rutwica                   | rutwica wschodnia   | Rutwica                   | rzepa [w tym rzepa jadalna, pastewna] | Kapusta właściwa          | rzepa ścierniskowa  | Kapusta właściwa          |
| rzepak jary   | Kapusta rzepak-jary       | rzepak ozimy  | Kapusta rzepak-ozimy      | rzepik                                | Rzepak ozimy              | rzepik pospolity  | Rzepak pospolity          |
| rzodkiew zwyczajna [w tym rzodkiew oleista, czarna, rzodkiewka] | Rzodkiew                  | salsefia  | Salsefia                  | sałata głowiasta masłowa              | Sałata                    | sałata głowiasta krucha                                     | Sałata                    |
| sałata listkowa (rozetowa)                                      | Sałata                    | sałata łądogowa   | Sałata                    | sałata rzymska                        | Sałata                    | seler korzeniowy  | Seler                     |
| seler naciowy   | Seler                     | seradela uprawna  | Seradela                  | serdecznik pospolity                  | Serdecznik                | siedmiolotka  | Czosnek                   |
| siekiernica górską  | Siekiernica               | siwiec żółty  | Siwiec                    | skorzonera                            | Skorzonera                | słonecznik zwyczajny  | Słonecznik                |
| słonecznik oleisty  | Słonecznik                | słonecznik pastewny   | Słonecznik                | soczewica jadalna                     | Soczewica                 | soja  | Soja zwyczajna            |
| sorgo techniczne  | Sorgo                     | sorgo zwyczajne   | Sorgo                     | sparceta piaszkowa                    | Sparceta                  | sparceta  | Sparceta                  |
| stewia rebaudiana   | Stewia                    | stokłosa bezostna   | Trawy na gruntach ornych  | stokłosa uniolowata                   | Trawy na gruntach ornych  | stulisz miotłowy  | Stulisz                   |
| suchlin różowy  | Suchlin                   | suchokwiat roczny   | Suchokwiat                | szalotka                              | Czosnek                   | szałwia lekarska  | Szałwia                   |
| szałwia łąniąca   | Szałwia                   | szałwia okrągowa  | Szałwia                   | szałwia omączona                      | Szałwia                   | szałwia powabna   | Szałwia                   |
| szanta zwyczajna  | Szanta                    | szarłat wiechowaty  | Szarłat                   | szarłat zwisyły                       | Szarłat                   | szczęć leśna  | Szczęć                    |
| szczęć sukiennicza  | Szczęć                    | szczodrak krokoszowy (leuzea)                               | Szczodrak                 | szczypiorek                           | Czosnek                   | szpinak nowozelandzki                                       | Trętwan                   |
| szpinak warzywny (zwyczajny)                                    | Szpinak                   | ślaz dziki  | Ślaz                      | ślaz maurytański                      | Ślaz                      | ślazówka ogrodowa   | Ślazówka                  |
| ślazówka turyngska  | Ślazówka                  | topinambur  | Słonecznik                | trawa sudańska                        | Sorgo                     | trawy jednoroczne   | Trawy na gruntach ornych  |
| trawy wieloletnie na gruntach ornych                            | Trawy na gruntach ornych  | trawy w siewie czystym z przeznaczeniem na nasiona          | Trawy na gruntach ornych  | trędownik bulwiasty                   | Trędownik                 | trojeść krwista   | Trojeść                   |
| truskawka   | Poziomka                  | trybula leśna   | Trybula                   | tulipan ogrodowy                      | Tulipan                   | turówka leśna   | Turówka                   |

| Nazwa rośliny uprawianej            | Nazwa deklarowanej uprawy    | Nazwa rośliny uprawianej               | Nazwa deklarowanej uprawy    | Nazwa rośliny uprawianej        | Nazwa deklarowanej uprawy    | Nazwa rośliny uprawianej                               | Nazwa deklarowanej uprawy    |
|-------------------------------------|------------------------------|--|------------------------------|---------------------------------|------------------------------|--|------------------------------|
| turówka wonna                       | Turówka                      | tymianek pospolity (właściwy)          | Macierzanka                  | tymotka kolankowata             | Trawy na gruntach ornych     | tymotka łąkowa   | Trawy na gruntach ornych     |
| tyśiącznik pospolity                | Tyśiącznik                   | tytoń                                  | Tytoń                        | ubiorek gorzki                  | Ubiorek gorzki               | ugór   | Ugór                         |
| werbena pospolita                   | Werbena                      | wiechlina błotna                       | Trawy na gruntach ornych     | wiechlina gajowa                | Trawy na gruntach ornych     | wiechlina łąkowa                                       | Trawy na gruntach ornych     |
| wiechlina zwyczajna                 | Trawy na gruntach ornych     | wierzbownica drobnokwiatowa            | Wierzbownica                 | wierzbówka koprzyca             | Wierzbówka koprzyca          | wiesiołek dwuletni                                     | Wiesiołek                    |
| wiesiołek dziwny                    | Wiesiołek                    | wiesiołek lamarka                      | Wiesiołek                    | wilczomlecz białostrzegi        | Wilczomlecz                  | wilżyna ciernista                                      | Wilżyna                      |
| wrotycz (złocień) maruna            | Wrotycz                      | wyka siewna                            | Wyka jara                    | wyka kosmata                    | Wyka ozima                   | wyżlin większy   | Wyżlin                       |
| ziemniak                            | Ziemniak                     | zatrwian wrębny                        | Zatrwian                     | zatrwian Suworowa               | Zatrwian                     | złocień trójbarwny                                     | Złocień                      |
| złocień wieńcowy                    | Złocień                      | złocień dalmatyński                    | Złocień                      | złociszek osztydłony            | Złociszek                    | żeń-szeń prawdziwy                                     | Żeń-szeń                     |
| źmijowiec zwyczajny                 | Żmijowiec                    | życica mieszańcowa/rajgras oldenburski | Trawy na gruntach ornych     | życica trwała/rajgras angielski | Trawy na gruntach ornych     | życica wielokwiatowa westerwoldzka/rajgras holenderski | Trawy na gruntach ornych     |
| życica wielokwiatowa/rajgras włoski | Trawy na gruntach ornych     | żyto jare                              | Żyto jare                    | żyto krzyca                     | Żyto ozime                   | żyto ozime   | Żyto ozime                   |
| wyka siewna z gorczycą sarepską     | Uprawa mieszana <sup>1</sup> | mieszanka strączkowa                   | Uprawa mieszana <sup>1</sup> | peluszka ze słonecznikiem       | Uprawa mieszana <sup>1</sup> | łubin żółty z owsem                                    | Uprawa mieszana <sup>1</sup> |
| Jęczmień jary z owsem               | Uprawa mieszana              | jęczmień jary z grochem                | Uprawa mieszana <sup>1</sup> |                                 |                              |  |                              |

<sup>1</sup>Obszary na których wysiewa się mieszankę nasion, do celów dywersyfikacji, uznaje się za obszary objęte jedną pojedynczą uprawą, niezależnie od poszczególnych roślin zawartych w mieszance. We wniosku o przyznanie płatności na rok 2016 nie jest błędne zadeklarowanie mieszanki jako - uprawa mieszana.

Załącznik 2. Przykładowa lista gatunków, z których możliwe jest tworzenie mieszanek zaliczanych do obszarów proekologicznych (EFA).

| Rośliny uprawne przydatne w uprawie jako międzyplony |                                 |             |                        |
|--|---------------------------------|-------------|------------------------|
| Lp.  | Roślina                         | Czas uprawy | Grupa uprawna          |
| 1  | pszenica zwyczajna jara         | UR          | Zbożowe                |
| 2  | pszenica zwyczajna ozima        | UR          | Zbożowe                |
| 3  | pszenżyto jare                  | UR          | Zbożowe                |
| 4  | pszenżyto ozime                 | UR          | Zbożowe                |
| 5  | żyto jare                       | UR          | Zbożowe                |
| 6  | żyto ozime                      | UR          | Zbożowe                |
| 7  | owies                           | UR          | Zbożowe                |
| 8  | jęczmień jary                   | UR          | Zbożowe                |
| 9  | jęczmień ozimy                  | UR          | Zbożowe                |
| 10   | mieszanka zbożowa               | UR          | Zbożowe                |
| 11   | gorczyca biała, czarna, brązowa | UR          | Oleiste                |
| 12   | rzepak jary                     | UR          | Oleiste                |
| 13   | rzepak ozimy                    | UR          | Oleiste                |
| 14   | rzepik                          | UR          | Oleiste                |
| 15   | rzodkiew oleista                | UR          | Oleiste                |
| 16   | perko (Brachina)                | UR          | Pastewne               |
| 17   | rzepa pastewna                  | UR          | Pastewne               |
| 18   | słonecznik pastewny             | UR          | Pastewne               |
| 19   | facelia błękitna                | UR          | Miododajne             |
| 20   | gryka zwyczajna                 | UR          | Pozostałe polowe       |
| 21   | proso                           | UR          | Pozostałe polowe       |
| 22   | sorgo                           | UR          | Pozostałe polowe       |
| 23   | kukurydza                       | UR          | Pozostałe polowe       |
| 24   | łubin biały                     | UR          | Bobowate grubonasienne |
| 25   | łubin wąskolistny               | UR          | Bobowate grubonasienne |
| 26   | łubin żółty                     | UR          | Bobowate grubonasienne |
| 27   | groch siewny                    | UR          | Bobowate grubonasienne |
| 28   | peluszka                        | UR          | Bobowate grubonasienne |
| 29   | bobik                           | UR          | Bobowate grubonasienne |

|    |   |    |                         |
|----|---|----|-------------------------|
| 30 | seradela uprawna                                    | UR | Bobowate grubonasienne  |
| 31 | soja zwyczajna                                      | UR | Bobowate grubonasienne  |
| 32 | esparceta siewna                                    | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 33 | komonica zwyczajna                                  | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 34 | komonica błotna                                     | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 35 | koniczyna biała                                     | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 36 | koniczyna białoróżowa                               | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 37 | koniczyna czerwona                                  | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 38 | koniczyna egipska (aleksandryjska)                  | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 39 | koniczyna krwistoczerwona                           | UR | Bobowate drobnonasienne |
| 40 | koniczyna perska                                    | UR | Bobowate drobnonasienne |
| 41 | lucerna chmielowa (nerkowata)                       | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 42 | lucerna mieszańcowa                                 | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 43 | lucerna sierpowata                                  | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 44 | lucerna siewna                                      | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 45 | nostrzyk biały                                      | UR | Bobowate drobnonasienne |
| 46 | przełot pospolity                                   | UW | Bobowate drobnonasienne |
| 47 | mieszanka traw (mieszanki jedno - i wielogatunkowe) | UR | Pastewne                |

UR – uprawa roczna, UW – uprawa wieloletnia, UD – uprawa dwuletnia

Załącznik 3. Przykładowe gatunki roślin kwalifikujące się do kategorii „trawy lub inne pastewne rośliny zielne”.

#### Przykładowe gatunki roślin

|  |   |
|--|---|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ koniczyna biała</li> <li>✓ koniczyna białoróżowa</li> <li>✓ koniczyna czerwona</li> <li>✓ koniczyna egipska</li> <li>✓ koniczyna krwistoczerwona</li> <li>✓ koniczyna perska</li> <li>✓ lucerna chmielowa</li> <li>✓ lucerna mieszańcowa</li> <li>✓ lucerna sierpowata</li> <li>✓ lucerna siewna</li> <li>✓ łąka przemienna</li> <li>✓ mieszanka jednoroczna traw</li> <li>✓ mieszanka jednoroczna traw z motylkowatymi drobnonasiennymi</li> <li>✓ mieszanka wieloletnia traw</li> <li>✓ mieszanka wieloletnia traw z motylkowatymi drobnonasiennymi</li> <li>✓ pastwisko przemienne</li> <li>✓ festulolium</li> <li>✓ kostrzewa czerwona</li> <li>✓ kostrzewa łąkowa</li> <li>✓ kostrzewa nitkowata</li> <li>✓ kostrzewa owcza</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ kostrzewa szczeciniasta</li> <li>✓ kostrzewa trzcinowa</li> <li>✓ kupkówka pospolita</li> <li>✓ mietlica biaława</li> <li>✓ mietlica pospolita</li> <li>✓ mietlica psia</li> <li>✓ mietlica rozłogowa</li> <li>✓ mozga kanaryjska/kanar</li> <li>✓ rajgras wyniosły/rajgras francuski</li> <li>✓ stokłosa bezostna</li> <li>✓ stokłosa uniolowata</li> <li>✓ tymotka kolankowata</li> <li>✓ tymotka łąkowa</li> <li>✓ wiechlina błotna</li> <li>✓ wiechlina gajowa</li> <li>✓ wiechlina łąkowa</li> <li>✓ wiechlina zwyczajna</li> <li>✓ życica mieszańcowa/rajgras oldenburski</li> <li>✓ życica trwała/rajgras angielski</li> <li>✓ życica wielokwiatowa westerwoldzka/rajgras holenderski</li> <li>✓ życica wielokwiatowa/rajgras włoski</li> </ul> |
|--|---|



## Ważne daty w roku 2016

### Lipiec

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    |    | 1  | 2  | 3  |
| 4  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | 10 |
| 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 |
| 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 |
| 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 |

Jeżeli nie zdążyłeś złożyć dokumentów do dnia 15 czerwca br., to wniosek o przyznanie płatności wraz z załącznikami możesz także złożyć do dnia 11 lipca 2016 r., jednak za każdy dzień roboczy opóźnienia, licząc od dnia 16 czerwca br., stosowane będzie zmniejszenie płatności w wysokości 1% należnej kwoty płatności.

Ostateczny termin składania zmian do wniosku oraz uzupełnienie braków upływa w dniu 11 lipca 2016 r., z tym, że złożenie zmiany do wniosku lub uzupełnienie braków po dniu 15 czerwca 2016 r. skutkuje pomniejszeniem płatności do powierzchni objętej tą zmianą o 1% za każdy dzień roboczy opóźnienia.

### Sierpień

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
| 1  | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  |
| 8  | 9  | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 |
| 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 |
| 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 |
| 29 | 30 | 31 |    |    |    |    |

Końcowy termin siewu  
poplonów ścierniskowych.

### Wrzesień

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    | 1  | 2  | 3  | 4  |
| 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | 10 | 11 |
| 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 |
| 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 |
| 26 | 27 | 28 | 29 | 30 |    |    |

Końcowy termin utrzymania na gruncie poplonów  
ścierniskowych. Końcowy termin utrzymania na gruncie  
poplonów zimowych - 15.02.2017 r.

### Październik

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    |    |    | 1  | 2  |
| 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  |
| 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 |
| 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 |
| 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 |
| 31 |    |    |    |    |    |    |

Końcowy termin siewu  
poplonów ozimych.

### Listopad

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    | 1  | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  |
| 7  | 8  | 9  | 10 | 11 | 12 | 13 |
| 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 |
| 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 |
| 28 | 29 | 30 |    |    |    |    |

### Grudzień

| Pn | Wt | Śr | Cz | Pt | Sb | Nd |
|----|----|----|----|----|----|----|
|    |    |    | 1  | 2  | 3  | 4  |
| 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | 10 | 11 |
| 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 |
| 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 |
| 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 |    |

1 grudnia br. ARiMR rozpoczyna wypłatę płatności bezpośrednich za rok 2016. Końcowy termin realizacji płatności przypada na dzień 30 czerwca 2017 roku.

# **Oddziały Regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**

## **Dolnośląski Oddział Regionalny**

ul. Giełdowa 8  
52-438 Wrocław  
Tel. 71 369 74 00

## **Kujawsko-Pomorski Oddział Regionalny**

ul. Dąbrowskiego 4  
87-100 Toruń  
Tel. 56 619 83 00

## **Lubelski Oddział Regionalny**

Elizówka 65 A  
21-003 Ciecierzyn  
Tel. 81 756 88 10

## **Lubuski Oddział Regionalny**

al. Zjednoczenia 104  
65-120 Zielona Góra  
Tel. 68 329 27 00

## **Łódzki Oddział Regionalny**

al. Piłsudskiego 84  
92-202 Łódź  
Tel. 41 675 67 00

## **Małopolski Oddział Regionalny**

ul. Lubicz 25  
31-503 Kraków  
Tel. 12 629 80 10

## **Mazowiecki Oddział Regionalny**

al. Jana Pawła II 70  
00-175 Warszawa  
Tel. 22 536 57 05

## **Opolski Oddział Regionalny**

ul. Wrocławska 170 G  
45-836 Opole  
Tel. 77 401 84 00

## **Podkarpacki Oddział Regionalny**

al. Rejtana 36  
35-310 Rzeszów  
Tel. 17 875 60 00

## **Podlaski Oddział Regionalny**

ul. Nowa 2  
18-400 Łomża  
Tel. 86 215 63 11

## **Pomorski Oddział Regionalny**

ul. Kołłątaja 1  
31-332 Gdynia  
Tel. 58 668 60 00

## **Śląski Oddział Regionalny**

ul. Sobieskiego 7  
42-200 Częstochowa  
Tel. 34 378 28 00

## **Świętokrzyski Oddział Regionalny**

ul. Warszawska 430  
25-414 Kielce  
Tel. 41 349 09 00

## **Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny**

ul. Św. Wojciecha 2  
10-038 Olsztyn  
Tel. 89 521 09 20

## **Wielkopolski Oddział Regionalny**

ul. Strzeszyńska 36  
60-479 Poznań  
Tel. 61 845 38 33

## **Zachodniopomorski Oddział Regionalny**

ul. Szafera 10  
71-245 Szczecin  
Tel. 91 469 84 00

**Uwaga:** Niniejsza broszura ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje prawa obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Treść broszury nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych. Informacje zawarte w broszurze mogą ulec zmianie w wyniku ustanowienia przepisów prawa krajowego. Aktualne informacje są dostępne na stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.